

Diskriminace mužů

Lucie Šebelová

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie ŠEBELOVÁ**
Osobní číslo: **H119305**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Diskriminace mužů**

Zásady pro vypracování:

Zvolené a odsouhlasné téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálech IMS "Metodologie psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" /IMS 2009/. Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenského výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím se práce bude zabývat:

- diskriminaci mužů v rodině, práci, společnosti
- analýzou feminismu a maskulnismu
- argumentací evoluční psychologie a její případnou kritikou
- feminismem a Judith Butler

Součástí práce bude jak kvalitativní výzkum, zaměřený na zjištění názorů mužů na diskriminaci v zaměstnání (oblast zdravotnictví a školství), tak i analýza textů a argumentace.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tiskáná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Badinterová, E. XY. O mužské identitě. Praha: Paseka 2005.

Buriánek, J., KOVARĚK, J. Domáci násilí – násilí na mužích a seniorech. Praha: Triton 1. vyd., 2006.

Butler, J. Trampoty s rodem. Bratislava: Aspekt, 1. vyd., 2003.

Dočekal, H. – N. Feministická filozofie. Praha: Slon 2007.

Eislerová, R. Číše a meč, agrese a láska aneb Žena a muž v průběhu staletí. Praha: NLN Nakladatelství Lidové noviny 1995.

Enans, D. Evoluční psychologie. Praha: Portál 2003.

Faltová, M., Zunt, T. Malý průvodce diskriminační problematikou. Manuál pro zvědavé občany. Český Krumlov: ICOS Český Krumlov 2008.

Greer, G. Eunuška. Praha: Marie Chřibková, nakladatelství a vydavatelství One Woman Press, 2001.

Hausmann, J. Základy mužského šovinismu. Praha: nakladatelství Reneco 2010.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Mgr. Antonín Dolák, Ph.D.**
Katedra společenských věd
Datum zadání bakalářské práce: **11. listopadu 2013**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2014**

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PaDr. Miloš Jůz, Ph.D.
vedoucí úřadu

Mgr. Michal Vavřík, Ph.D.
vedoucí katedry

ANOTACE

Diskriminace mužů, kterou rozumíme znevýhodnění jedince ve společnosti na základě jeho mužského pohlaví, je v současné době dosud zcela nezmapovaným společenským jevem. A to i přesto, že se vedle tradičních žensko – právních aktivit v našem mediálním prostoru již několik let prezentuje hned několik organizací, sdružení i jednotlivců, jejichž předmětem zájmu jsou témata a problémy jednoznačně související s mužským pohlavím a světem mužů a mnohdy řešící otázky jejich společenského znevýhodnění v určitých situacích. Tato bakalářská práce se zabývá především otázkou, zda je naše společnost v globálním měřítku diskriminaci mužů vůbec ochotna připustit, a jako společenský problém, ať už v jednotlivých případech či systémově řešit.

ANNOTATION

Men's discrimination, defined as handicap of an individual in a society based on his male sex, is currently only a partly studied phenomenon. This statement holds despite of the fact that in addition to traditional women right activities a couple of organizations, groups and individuals interested in topics and problems unambiguously connected with the male sex present themselves in a medial space – they often discuss questions of male handicap in specific situations. This bachelor thesis deals mainly with the following questions: Is our society willing to accept mens' discrimination at all? And is it willing to perceive it as a social problem, either individually or in a systemic way?

ABSTRAKT

Tématem této bakalářské práce je diskriminace mužů. Zatímco otázka ženských práv, respektive feminismu obecně ve všech jeho formách a podobách, je ve společnosti poměrně široce veřejně diskutována již od poloviny 19. století, tak pojmy jako mužská práva, či diskriminace mužů, se do současné doby samostatně nevyskytují ani v těch nejrenomovanějších slovnících a encyklopediích. Přestože muži jsou obvyklými společenskými měřítky považováni za skupinu do jisté míry zvýhodněnou, diskriminací méně ohroženou, je podle mého názoru patrné, že v určitých konkrétních případech k ní může docházet a také k ní dochází.

Nicméně hlavním výstupem mého dotazníkového výzkumu zahrnujícího celkem 126 respondentů a respondentek je skutečnost, že diskriminace mužů je v naší společnosti zatím jen velmi okrajovým tématem a jako společenský jev ji většina dotazovaných považuje pouze za marginální problém.

Přes tuto skutečnost se však v našem mediálním prostoru již několik let prezentuje hned několik organizací, sdružení i jednotlivců, představovaných muži a jejichž předmětem zájmu jsou společenská témata či problémy jednoznačně související s mužským pohlavím a světem mužů.

Vzniká tak prostor pro diskuzi, zda je naše společnost v globálním měřítku diskriminaci mužů vůbec ochotna připustit, a jako společenský problém, ať už v jednotlivých případech či systémově řešit. Větší světlo do problému může v budoucnu vnést další podobný výzkum na poli sociální pedagogiky, sociologie a dalších příbuzných společenských věd.

Klíčová slova: diskriminace, gender, genderové stereotypy, maskulinismus, sexismus, šovinismus, práva mužů.

ABSTRACT

Mens' discrimination constitutes the topic of this thesis. While the question of women rights or feminism in general in all its forms and appearances has been rather widely discussed in the society since the second half of the nineteenth century the terms like men rights or mens' discrimination have not appeared even in the most respectful dictionaries and encyclopedia yet. Though men are considered to be a privileged group by common

social measures it is in my opinion discernible that they can be and are a subject of discrimination in specific cases.

The topic has been studied using an enquiry involving 126 respondents. The fact that our society perceives men's discrimination to be a marginal problem constitutes the main outcome of the enquiry.

Despite of this fact a couple of organizations, groups and individuals represented by men and interested in men's topics present themselves in a medial space.

A space for a wider discussion therefore arises. Is our society willing to accept men discrimination at all? And is it willing to solve it as a social problem, either individually or in a systemic way? A related research in social pedagogics, sociology and other social sciences can shed a light on this problem in future.

Keywords: discrimination, gender, gender's stereotype, masculinism, sexism, chauvinism, man's rights.

Chtěla bych vyjádřit své poděkování především vedoucímu práce PhDr. et Mgr. Antonínu Dolákovi, Ph.D., za odbornou pomoc, konzultace, ochotu, trpělivost, vstřícnost, rady, podněty, cenné připomínky a vedení při psaní mé bakalářské práce.

Dále děkuji rodině, dotazovaným a všem ostatním za podporu a rady.

Lucie Šebelová

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně dne 30. 3. 2014

.....

Lucie Šebelová

OBSAH

I	1 ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE TÉMATU.....	11
II	2 OBLASTI DISKRIMINACE.....	16
	2.1 ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE PRÁVY MUŽŮ	16
	2.2 FEMINISTICKÉ TEORIE, POJEM GENDER	19
	2.3 MUŽI A TRH PRÁCE.....	23
	2.4 DOMÁCÍ NÁSILÍ	24
	2.5 MUŽI – OTCOVÉ.....	29
	2.6 HOMOSEXUÁLNÍ PÁRY A REPRODUKČNÍ PRÁVA	34
	2.7 DALŠÍ PROJEVY NEROVNÉHO POSTAVENÍ MUŽŮ VE SPOLEČNOSTI.....	35
III	3 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	40
	3.1 VÝZKUM Č. 1.....	40
	3.1.1 URČENÍ CÍLE VÝZKUMU Č. 1	40
	3.1.2 VÝBĚR RESPONDENTŮ/TEK.....	40
	3.2 VLASTNÍ KVANTITATIVNÍ VÝZKUM.....	40
	3.2.2 ROLE MUŽŮ A ŽEN	43
	3.2.3 NE/TRADIČNÍ RODINA A VZTAHY V NÍ	44
	3.2.4 TRH PRÁCE	47
	3.2.5 NÁSILÍ.....	48
	3.2.6 STANOVENÍ HYPOTÉZY A JEJÍ VERIFIKACE / FALZIFIKACE	50
	4.1 VÝBĚR VZORKU RESPONDENTŮ/TEK U OBOU SKUPIN	51
	4.3 DISKRIMINACE MUŽŮ A SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA	55

ÚVOD

Ve své bakalářské práci bych se chtěla věnovat dosud zcela nezmapované oblasti diskriminace mužů a s ní souvisejícími aspekty. Téma mé práce je mi blízké už tím, že jsem pracovala jako dobrovolnice v občanském sdružení Nesehnutí v rámci kampaně „Ženská práva jsou lidská práva“. Při této své činnosti jsem si uvědomila to, že pokud mají být narovnána práva jednoho pohlaví, musí k tomu dojít stejně tak i u pohlaví druhého. A o to se nyní snažím i ve své bakalářské práci, jejímž cílem je definovat a popsat diskriminaci mužů v České republice jako společenského jevu a pokusit se najít příčiny a souvislosti tohoto problému.

V první, teoretické části své práce, se zabývám přehledným vysvětlením sociologických termínů, se kterými budu dále pracovat.

Následující část je věnována nejprve výčtu mužsko – právních, tedy maskulinistických organizací a sdružení se stručným popisem jejich historie a činnosti a uvedením kontaktů, dále se zde věnuji pojmu gender a v souvislosti s ním pak některým klasickým feministickým teoriím, které přestože primárně řeší problematiku nerovných práv žen, ve skutečnosti souvisí s problematikou diskriminace na základě pohlaví obecně, tedy i s problematikou diskriminace mužů. Celá bakalářská práce je psána v genderově korektním jazyce.

Zabývám se tím, kde konkrétně v našem společenském prostoru k diskriminaci mužů dochází a pokouším se nalézt její příčiny. Jak Evropská unie, tak vlády většiny ekonomicky vyspělých evropských států mají v poslední době ve svých programech také programy pro rovné příležitosti. Mnohem déle však již tuto činnost vyvíjejí po celém světě žensko – právní organizace, apelující na rovné podmínky (zejména v otázkách pracovního práva, sociálních, apod.) jak pro muže, tak pro ženy. Diskriminace samotných mužů je však v naší společnosti stále ještě tabu a pokud se dnes hovoří o „právech“, jedná se téměř výhradně o práva ženská. Volbou a zpracováním tématu Diskriminace mužů se mi snad podaří tento stav změnit.

Praktická část mé práce je podpořena dvěma výzkumy. První z nich reflektuje názory 126 respondentů a respondentek v otázkách nejen diskriminace mužů, ale i v otázkách genderové problematiky obecně. Druhý výzkum je již konkrétnější, zaměřený

na zaměstnance působící v tzv. feminizovaných oborech, jejich postřehy, názory a pocity, s nimiž se setkávají při výkonu svého zaměstnání, které je ve společnosti tradičně vnímáno jako zaměstnání „určené ženám“. Obě výzkumná šetření se nepřímo prolínají a jsou výstupem mé práce. Nechybí zde ani zamyšlení nad tématem z pohledu sociální pedagogiky, kterou studuji.

Věřím, že volbou tohoto tématu přispějí k jeho otevření a vyvolání diskuse, a to v kruzích jak odborné, tak laické veřejnosti, o problematice porušování práv mužů ve společnosti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE TÉMATU

Ageismus

Z angličtiny od slova age - věk, diskriminace a znevýhodňování člověka na základě jeho věku, jeho vylučování z běžného života a snižování jeho hodnoty ve společnosti.

Androgynie

Biologická oboupohlavnost. Podle Elizabeth Badinter si člověk svoji vlastní pohlavní identitu osvojuje postupem času, neděje se tak ale prostřednictvím biologického pohlaví. (Badinter, 2001: s. 159).

Diskriminace

Jednání či chování, jehož důsledkem je negativní působení na určitou skupinu osob a narušování jejich práv a možností v běžném životě. Může k ní docházet systematicky, prostřednictvím zákonů, oficiálních opatření, ale i v rámci zažitých společenských tradic nebo předsudků.

Diskriminace na základě pohlaví - nepřímá

Diskriminace jeví se na první pohled neutrálně, ale ve skutečnosti namířená na příslušníky/ce určitého pohlaví. (Např. rozhodnutí zaměstnavatele je takové, že jeho zaměstnanci starší 60 let nemají možnost hrazení penzijního připojištění zaměstnavatelem. Vzhledem k tomu, že ženy jsou v tomto případě většinou již v důchodovém věku, působí ve skutečnosti toto opatření diskriminačně proti mužům).

Diskriminace na základě pohlaví - přímá

Diskriminace vztahující se přímo na pohlaví. (Např. v inzerátech typu "přijmeme muže na pozici slévače, přijmeme muže na provedení výkopových prací, přijmeme uklízečku na částečný úvazek, apod.)

Domácí násilí

Násilí, které se odehrává za zavřenými dveřmi, v rodině nebo mezi blízkými partnery. Má dlouhodobý charakter, je postaveno na mocenském základě, má stupňující se tendenci. Může mít formu psychickou, fyzickou, sociální, finanční, sexuální, ... Za následek má rozklad osobnosti oběti, její snížené sebevědomí, asociální chování.

Emancipace

Proces zrovnoprávnění žen s muži na úrovni politické, společenské a hospodářské.

Feminismus

Termín pocházející z latiny (femina = žena), myšlenkový směr založený ve druhé polovině 20. století a na jeho základě vytvořené sociální hnutí poukazující na nerovnoprávné postavení žen ve společnosti a bojující za jejich emancipaci. Jednoznačná definice je problematická, neboť feminismus je různými feministickými směry vnímán částečně odlišně. Rozlišuje se například feminismus liberální, radikální, poststrukturální, lesbický, kyberfeminismus, multirasový feminismus, anarchofeminismus, ekofeminismus apod.

Feminista/té

Muž/i sympatizující s myšlenkami feminismu.

Feministka/y

Žena/y vyznávající myšlenky feminismu.

Feminita

Chování vykazující ženské rysy, u mužů projevy zženštilosti.

Feminizace

Nerovnoměrné zastoupení mužů a žen ve prospěch žen v dané oblasti (např. zdravotnictví).

Gender

Termín, který vykládá Nový akademický slovník jako: „rod, rodový, rozdíl mezi ženami a muži z hlediska jejich postavení a uplatnění ve společnosti a kultuře...“ (Nový akademický slovník, 2007: s. 274).

Genderové stereotypy

Všeobecně vžitá představa, podle které by se měli/y muži i ženy chovat tak, jak to od nich společnost očekává.

Kvóta

Oficiálně stanovený počet, v tomto případě zástupců určitého pohlaví. (Např. zastoupení žen na kandidátkách politických stran - tzv. „zipový systém“, kdy se za účelem většího zastoupení žen v politice střídají na volebních kandidátkách muž a žena).

Maskulinismus

Opak feminismu, snaha o osvobození mužů. Nemá takovou tradici jako ženské emancipační hnutí, jedná se o poměrně nový myšlenkový proud. Distančuje se od feminismu, chce poukázat na problémy a práva mužů, např. domácí násilí na mužích, problematika nesvěření dítěte do péče otce při rozvedení manželství apod., nicméně otázky ženských práv si ve svých méně radikálních podobách uvědomuje a nepopírá je. Podobně jako feminismus má několik forem a myšlenkových směrů (expresivní, mystický, mytopoetický, jungiánský maskulinismus apod.). Může se vyskytovat v různém stupni radikality, od nejradikálnějšího mužského šovinismu po relativně umírněné názory, poukazující např. na případy domácího násilí na mužích, apod. Mezi propagátory myšlenek maskulinismu patří zejména Warren Farrell, Robert Johnson, Hugo de Garis, Robert Bly nebo Joseph Pleck. V českém prostředí je nejznámějším autorem Josef Hausmann a jeho kniha „Základy mužského šovinismu.“ Aktivní jsou také organizace prosazující práva mužů jako např. LOM (Liga otevřených mužů), Unie otců, Střídavka, K 123 a další.

Pozn.: při hledání výrazu „maskulinismus“ jsem nenašla žádnou zmínku například ani v Novém akademickém slovníku cizích slov z roku 2007. To může svědčit o tom, že téma nerovného postavení mužů není v naší společnosti stále dostatečně vnímáno,

nebo jednotlivé formy diskriminace mužů nebyly dosud pojmenovány, či spojeny s určitým hnutím.

Maskulinita

Chování a osobnostní rysy jevící se jako mužské, např. přímočarost, racionalita, agresivita, sebevědomí, menší projevy emocí apod.

Matriarchát

Protipól patriarchátu. Podle některých teorií se vykytoval v období v pravěku, předcházel patriarchátu: Jedná se o společenské zřízení, v němž ženy byly uctívány a nadřazeny mužům.

Mysogynie

Nenávist vůči ženám jako osobní postoj, latentní (skrytá) či otevřená. Je diskutována zejména v souvislosti s náboženstvím. Např. radikální islám - výrazné omezování žen v mnoha ohledech ve veřejném životě, křesťanství - vykonstruované procesy proti ženám „čarodějnicím“ ve středověku. Lze však také vystopovat v některých filosofických úvahách Nietzscheho a Schopenhauera.

Patriarchát

Soužití ve společnosti, postaveném na základě, že muži vládou ženám. Souvisí s androcentrismem, neboli mužem v centru dění. Ženy musí žít pod vlivem mužského standardu a diktátu, s nímž jsou poměřovány.

Sexismus

Uplatňování myšlenkových stereotypů pasujících ženy nebo muže do předurčených rolí, často i se sexuálním podtextem. Například sexistické reklamy zobrazující ženy a muže v rolích sexuálních objektů, často zcela nesouvisejících s produktem a většinou s dvojsmyslným komentářem. Sexismus se projevuje v různých oblastech života, v názorech a v chování, které nadřazuje muže nad ženami a naopak. Již pátým rokem pořádá o. s. Nesehnutí soutěž „Sexistické prasátečko“, která se zaměřuje právě na sexistické zobrazení mužů a žen v reklamách.

Šovinismus

Nenávistný, nadřazený postoj vůči někomu jinému, termín podle jména vojáka napoleonské armády, granátníka Nicolase Chauvina. Podle Praktického slovníku cizích slov (2011: s. 421) jde o nenávistnou, krajní formu nacionalismu.

Mužský šovinismus

Uplatňování despektu vůči ženám, přesvědčení o dokonalosti mužského pohlaví a jeho nadřazenosti nad ženským. Jeho propagátorem v České republice je Josef Hausmann.

Práva mužů

Termín analogický staršímu termínu „ženská práva“, poukazující na situace, kde dochází k nerovnému postavení mužů, nejčastěji v podobě organizovaných kampaní, prosazujících zviditelnění problematiky porušování práv mužského pohlaví. Boj za mužská práva není na rozdíl od prosazování ženských práv zatím příliš viditelný, je nejednotný, roztržitý na více menších uskupení, zaměřených na prosazení svých cílů a nemá jednotnou platformu.

2 OBLASTI DISKRIMINACE

2.1 Organizace zabývající se právy mužů

V současné době funguje v České republice několik organizací řešících práva mužů, jednak na úrovni vlády a jednak v rámci neziskového sektoru v podobě občanských sdružení.

Vznik prvně jmenovaných souvisí s přijetím tzv. „antidiskriminačního zákona“ z roku 2009 (Předpis č. 198/2009 Sb. Zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů) a jsou důsledkem snahy o sjednocení se sociální politikou Evropské unie. Patří sem např. „Rada pro rovné příležitosti žen a mužů“ a webové portály www.rovnesance.cz a www.equal.cr.cz. Veškeré tyto aktivity organizačně spadají pod Ministerstvo práce a sociálních věcí. Mají za cíl tvorbu akčních plánů, strategií a koncepcí, zvyšování právního povědomí, připravují projekty, zpracovávají výzkumy a právní předpisy, monitorují naplňování rovných příležitostí obou pohlaví (<http://www.mpsv.cz/cs/12162>). Rada pro rovné příležitosti podle některých názorů v poslední době reaguje méně na aktuální problémy v České republice a zaměřuje se více na sjednocování standardů zemí Evropské unie s Českou republikou.

V rámci neziskového sektoru existuje několik organizací a sdružení různého charakteru, směřování i úspěchu dosahování stanovených cílů. Zde uvádím některé z nich:

Liga otevřených mužů (dále jen LOM), o. s.

Zakladatelem LOM je psycholog Martin Jára, dodnes v této organizaci pracující. Organizace má sídlo v Praze, webové stránky, na Facebooku 1477 přátel, stojí na čtyřech pilířích:

Odpovědnost, odvaha, originalita a otevřenost.

Témata, kterými se organizace zabývá:

Muži do škol! - poukazuje na minimum mužů - učitelů ve školách a nutnost obohacení škol mužskými vzory.

Síla násilí - „Nenechme chlapce zakusit násilí“ (prevence tělesných trestů). Učí muže umět nakládat se svou silou, odsuzuje násilí na ženách a dětech.

Mužská cesta - snaha o objevení sebe sama a muže 21. století v sobě.

Aktivní otcovství - organizace vybízí muže k zájmu o své děti, zprostředkovává jim informace, poradenství, tematické workshopy. Každoročně na Den otců pořádá akci „Tátafest“, iniciovala projekt „Tátové vítání!“, který oceňuje zaměstnavatele, kteří vychází vstříc svým zaměstnancům – otcům. Letos získali ocenění např. DM drogerie, Knihovna Jiřího Mahena v Brně a další.

Mužské zdraví – poradenství v oblasti prevence a léčby patologických jevů jako je alkoholismus, gamblerství, ale i ryze mužských zdravotních obtíží, např. prevence rakoviny varlete.

Zajímavou aktivitou LOM je projekt „Patron“ pro chlapce ve věku 17 – 21 let, kteří vyrůstali v neúplných či nefunkčních rodinách. Těmto mladým mužům jsou určeni patroni, kteří jim mají pomoci se začleněním se do společnosti a do běžného života, jsou jim nápomocni radami a zkušenostmi. Chlapci se následně mohou do činnosti LOMu sami zapojit a podílet se na jeho dalších projektech. Projekt je nominován na cenu „Sozial Marie 2014“ soukromé vídeňské nadace Unruhe, oceňující každoročně sociálně inovativní projekty realizované v Rakousku, Maďarsku a České Republice.

Kontakt a zdroj: <http://ilom.cz/>

Český svaz mužů

Organizace fungující od roku 2007 jako občanské sdružení, které si klade za cíl podporu tradičních hodnot, dobře fungující rodiny, chce nabídnout alternativu pro jednostranné názory, odmítá dělbu práv žen a mužů. Sdružuje své členy i sympatizanty nezávisle na věku, sociálním statusu, víře, politické příslušnosti apod.

Zaměřuje se na témata násilí, zdravotní péče, vzdělávání, rodinného práva, otcovství, úlohy mužů ve dnešní společnosti apod.

Poskytuje sociální a právní poradenství, možnost vzdělávání,

Zdroj a kontakt: <http://www.svaz-muzu.cz>

Blog Petra Cihláře

Tvůrcem blogu je novinář a „aktivní otec“ Petr Cihlář, pečující o své dítě v režimu tzv. střídavé péče, což je hlavní náplní jeho příspěvků. Na svém blogu uveřejňuje komentáře na aktuální dění v oblasti práv mužů, rodičovství a střídavé péče o dítě.

Zdroj a kontakt: petrcihlar.blogidnes.cz

Rovnoprávnost.cz

Poněkud radikálnější forma aktivismu v oblasti mužských práv, ve které je prostřednictvím webových stránek prosazována emancipace mužů v naší společnosti, web se snaží upozorňovat na problémy mužů v běžném životě, prezentuje se jako aktivita za „rovnoprávné postavení mužů ve společnosti“. Kromě typických témat, kterými se zabývají i ostatní organizace, se na tomto webu značně brojí proti feminismu.

Zdroj a informace: <http://www.rovnopravnost.cz/>

Střídavka

Internetový portál určený pro muže – otce, vychovávající své děti v tzv. střídavé péči se svými bývalými partnerkami. Zájemci o tuto problematiku zde vzájemně sdílí své zkušenosti, informují se o novinkách z tuzemska i ze zahraničí, nabízí se zde prostor pro diskuzi i na další příbuzná témata.

Zdroj a informace: <http://www.stridavka.cz>

Chlapská poradna

Webové stránky psané lidovým jazykem ve stylu publikací „mužského šovinisty“ Josefa Hausmanna. Příspěvky na webu mají charakter populárně naučných článků, jsou ale psané velmi jednoduchou formou, určenou spíše nenáročným cílovým skupině nejen mužů. Ve většině příspěvků je patrná snaha o humor a nadhled, obvykle úspěšná, soudě podle ohlasů v diskuzi. Otvírají se také témata placení alimentů, domácího násilí jako prostředku, který ženy zneužívají při snaze o svěření dítěte do péče, výchovy tzv. „kukaččího dítěte a nechybí samozřejmě kritika feminismu, seznam českých feministek apod.

Zdroj a informace: www.chlapskaporadna.cz

Josef Hausmann a jeho mužský šovinismus

Český autor RNDr. Josef Hausmann Csc. je nestorem tzv. mužského šovinismu, jak tento svůj myšlenkový proud sám nazývá. Tento občanským povoláním učitel a tlumočnick z němčiny a angličtiny, neúspěšný kandidát do senátu ČR v roce 2012, je známým bojovníkem za práva mužů, jednoznačně se vyhraňujícím vůči feminismu v jakékoliv podobě. Hausmannovy publikace mají formu esejů a nesou názvy jako např. „Základy mužského šovinismu“, „Nahota feminismu“ nebo „Mužský šovinismus pro pokročilé“ apod. Knihy jsou dostupné na běžném knižním trhu. Autor se netají svým až nenávislným postojem k feministickým organizacím a genderovým studiím a představitelkám feminismu. Na jeho nejznámější knihu - prvotinu „Základy mužského šovinismu“, vydanou poprvé již v roce 1997, kriticky reagovala přední česká feministka Eva Hauserová, když pod pseudonymem Johana Suková vydala knihu „Příručka militantního feminismu“. Odpovědí Hausmanna byl jeho další literární počín s názvem „Nahota feminismu“.

2.2 Feministické teorie, pojem gender

Gender můžeme definovat jako soubor vlastností, chování, zájmů, který je v určité společnosti spojován s obrazem ženy nebo muže, tedy určitý soubor ženských a mužských charakteristik, jejichž přítomnost je u nositelek a nositelů daného pohlaví ve společnosti očekávána (Smetáčková, 2005: s. 18). Tato očekávání však mohou fungovat také jako myšlenkové stereotypy, díky kterým může docházet a často také dochází k psychickému tlaku, který pocítují jedinci obou pohlaví již od dětského věku a následně během celého života a který na ně negativně působí. Feministky zastávají tezi, že se mužem a ženou nerodíme, ale stáváme se jimi prostřednictvím výchovy, působením tradic a očekávání společnosti a jedná se tedy o socializační proces.

Gender se tradičně dělí na:

- Feminitu
- Maskulinitu

Oproti tomu pohlaví tradičně rozlišujeme:

- Mužské
- Ženské

Zatímco „biologické pohlaví“ je většinou objektivně patrné na první pohled a nelze s ním nijak polemizovat, tzv. „pohlaví sociální“ již nemusí být tak zřejmé. Problém definice pohlaví se objevuje například v případech, kdy jde o kultury, které role muže a ženy jasně nevymezují, nebo tyto kultury připouštějí i jiná sociální pohlaví, která do forem mužského či ženského pohlaví v našem klasickém pojetí nezapadají. Jinými slovy, pokud se člověk nechová v rámci svého pohlaví podle určitých schémat, chová se nepřírozeně. Podle etologie člověka - vědy zabývající se lidským chováním – je potom takový jedinec společností, ve které žije, většinou nepřijat a zavržen.

Evoluční teorie přicházejí s tzv. **biologickou podmíněností** (podrobněji viz. kapitola Historie otcovství). Ta vychází z faktu, že předkové mužů se živili lovem, zatímco společenské roli žen připadala péče o rodinu a děti, a tato skutečnost by měla mít zásadní vliv na současné rozdělení společenských rolí obou pohlaví. K mediální popularizaci těchto teorií v očích veřejnosti potom přispívají autoři a autorky populárně psychologické literatury typu „Proč muži lžou a ženy pláčou“, „Muži jsou z Marsu a ženy z Venuše“ apod., které nejsou čtenářsky náročné a vykazují značně stereotypní pojetí obou pohlaví.

Podobně **Biologický esencialismus** zastává názor, že veškeré rozdíly mezi muži a ženami, a to nejen fyzické, jsou dány jednoznačně biologicky a že podstata mužství a ženství se nachází uvnitř každého a každé z nás, je nám vlastní a je výsledkem evoluce, nutným pro reprodukci rodu.

S těmito klasickými evolučními teoriemi však mnozí autoři polemizují. Mnohdy se při tom odvolávají na jiné kultury, než je nám vlastní kultura euro – americká, ve kterých je role pohlaví jedince mnohdy značně odlišná, nicméně i při zkoumání problematiky pohlaví jedince metodami moderní vědy mohou vyvstávat otázky.

Mezi biologické faktory, které podmiňují sociální pohlaví patří:

- Mužské a ženské chromozomy
- Genetická výbava obecně a produkce hormonů

- Pohlavní orgány a sekundární pohlavní znaky.

Mužské a ženské chromozomy:

Pohlaví lidského plodu je dáno přítomností dvojice pohlavních chromozomů, za normálních okolností kombinace XY u mužského a XX u ženského pohlaví. Při oplození – spojení rodičovských pohlavních buněk však může dojít ke vzniku chybného počtu těchto chromozomů, což se u daného jedince následně projeví většinou řadou abnormalit v oblasti fyzického i psychického vývoje. Jedná se o několik různě vzácných klinických syndromů, vznikajících na podkladě těchto genetických abnormalit a nesoucích názvy podle jmen svých objevitelů, resp. vědců, kteří se zabývali jejich výzkumem. V našem kontextu je významný tzv. Turnerův syndrom, kterým se ve svých úvahách zabývá Mgr. Irena Smetáčková (Gender ve škole, 2005: s. 19). Jde o genetickou poruchu u dívek s kombinací chromozomů X0, tedy s přítomností pouze jednoho normálního chromozomu X a chyběním druhého pohlavního chromozomu. Jeho četnost v populaci je 1:2500 novorozených děvčat a na rozdíl od jiných genetických abnormalit je tato zpočátku bez výraznějších klinických příznaků a obvykle je diagnostikována až genetickým vyšetřením děvčat a mladých žen, prováděným pro nízký vzrůst, poruchy sluchu, zraku a neplodnost. Je to sice pochopitelné, ale současně i zajímavé, že tyto dívky s nefunkčními pohlavními orgány a tedy neschopné reprodukce, jsou svými rodiči a polečností vychovávány feminně, přestože z biologického hlediska vlastně nesplňují kritérium ženy.

Hormony:

S vývojem pohlavních žláz dochází v organismu k produkci pohlavních hormonů. Jejich působením se vyvíjejí sekundární pohlavní znaky, ale nejen to, role pohlavních hormonů je velmi komplexní. Mužské pohlavní hormony nazýváme androgeny, nejznámějším je testosteron. Existuje geneticky podmíněná hormonální porucha u mužů, zvaná „Syndrom androgynní necitlivosti“ (Gender ve škole, 2005: s. 19), kdy i při správné kombinaci chromozomů XY jsou tkáně a orgány muže necitlivé na působení testosteronu a ostatních androgenů, a jedinec, narozený jako chlapec a vychovávaný maskulinně, se vyvíjí ve skutečnosti jako žena, s absencí sekundárních mužských pohlavních znaků. Nejčastějším řešením této situace je oficiální změna pohlaví u těchto mladých mužů, mnohdy i bez nutnosti chirurgického zásahu.

Nicméně z běžného života je známo, že i bez přítomnosti těchto genetických a hormonálních abnormalit nemusí být výchova a působení okolního prostředí na dítě dostačující na to, aby se hoch choval a projevoval dostatečně maskulinně a děvče naopak feminně. Všeobecně známý fenomén „pravého muže“ je ve skutečnosti pro mnohé muže již od mladistvého věku zdrojem úzkosti z toho, zda očekávání okolní společnosti ohledně svého mužství budou schopni naplnit. Podle Pierra Bourdieua se jedná o tzv. „iluzorní formuli mužství“. (Badinter, 2005: s. 14).

Také feminismus se již na svém prapočátku postaral o zpochybnění role muže - mluví se o tzv. první krizi mužské identity. V polovině 17. století, vzniká ve Francii skupina tzv. preciózek – žen z vyšších společenských vrstev, činných především literárně. V historii literatury jde o první uskupení, složené téměř výhradně z žen. Preciozní literatura má podobu většinou krátkých literárních útvarů, hovoří se o ní také jako o literatuře „galantní“, slovo „précieux“ znamená ve francouzštině také výlučnost, drahocennost, jemnost. Kromě toho, že preciózky požadovaly vzdělání pro ženy, brojily proti manželství a rodinnému životu s dětmi, tyto autorky také kladly důraz právě na zlepšení chování mužů vůči ženám ve společnosti, a ačkoliv většinou nebyly ze strany mužů brány příliš vážně (Badinter, 2005: s. 21), podařilo se jim některé muže pro své ideály získat a od některých se - dokonce i na královském dvoře - dočkaly podpory v podobě např. solidárního nošení některých prvků ženské módy jako výrazu respektu a rovnocennosti.

Později se tyto myšlenkové proudy objevují zejména v USA v souvislosti s feministickým hnutím. Opakují se požadavky na právo na vzdělání, prosazení žen v oblastech dosud ovládaných muži jako např. technika, lékařství, žurnalistka, advokacie. Většina mužů na feminismus reagovala a dosud reaguje spíše negativně nebo neutrálně.

Sandra Bem její teorie:

Přístup Sandry Bem, propagátorky androgynismu, vychází z poznatků kognitivní psychologie. Tato americká psycholožka se zabývá problematikou tzv. poruchy genderové identity (GID – Gender Identity Disorder), kdy se dítě, respektive mladý člověk nedokáže ztotožnit s pohlavní rolí, která mu náleží podle jeho genitálií. Za hlavní problém zde považuje to, že naše společnost se na pohlavní vývoj dětí a mladých lidí dívá skrze tzv. genderové čočky (Badinter, 2005: s. 159).

Výsledkem toho jsou podle Sandry Bem dva hlavní závěry:

- Z fyzické odlišnosti obou pohlaví se odvíjí uspořádání celé společnosti neboli tzv. genderová polarizace.
- Normou ve společnosti je mužská nadřazenost neboli androcentrismus, vše je podle ní posuzováno a vše je jí podřízeno.

Sandra Bem tedy přirovnává náhled společnosti na pohlaví k pohledu přes určitá „optická skla“, na základě kterého pak dochází k přijetí jedince určitého pohlaví do společnosti neboli tzv. „enkulturaci“ (Gender ve škole, 2005: s. 21).

2.3 Muži a trh práce

Pokud budeme hovořit o diskriminaci mužů na trhu práce, mnozí si budou klást otázku, zda je vůbec potřeba se znevýhodněním mužů na pracovním trhu zabývat, respektive, zda může být tento jev vůbec reálně přítomen. Je všeobecně známo, že muži mají oproti ženám vyšší mzdu průměrně o více než 10 %, jejich zaměstnání nebrání sociální zátěž v podobě starosti o domácnost a děti jako je tomu u žen (Čermáková, 1999: s. 54).

Díky společenským stereotypům může na pracovním trhu docházet buď k absenci technických, tradičně mužských pracovních pozic pro ženy, nebo naopak k nedostatečné nabídce pracovních míst v tradičně ženských profesích, pro muže. Hovoříme tak o duálním trhu práce. Podle Čermákové je historicky prokázáno, že pokud některá zaměstnání byla v minulosti umožněna v širší míře ženám, dostala následně nálepkou jednodušší práce, pro kterou také postačuje nižší kvalifikace i ohodnocení. S takovým poklesem prestiže daného zaměstnání se následně snižuje i sociální status muže, který by se o toto místo ucházel a poptávka mužů po takové práci je nízká. Například na pozicích učitelů a vychovatelů se v minulosti nejen ve školách, ale také v bohatých šlechtických rodinách uplatňovali zejména muži. Dnes je situace zcela opačná, a podle některých odborníků v oblasti pedagogiky a psychologie má současný nepoměr v zastoupení mužů a žen ve školství za důsledek mimo jiné i nárůst agresivity dětí vůči vyučujícím. Podle současných výzkumů je každá třetí škola nucena řešit ponižování a nadávky namířené proti svým učitelům a učitelkám, a to nejen ze strany dětí, ale i rodičů. Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) chce na vzniklou situaci reagovat zavedením statusu „veřejného činitele“ pro vyučující, kteří by tak získali podobné pravomoce, jaké mají

např. příslušníci policie. Návrh rozděluje laickou i odbornou veřejnost. Je třeba zmínit, že má nejen ochránit učitele v postihování problematických žáků, ale má fungovat i obráceně a nedodržování práv a povinností ze strany vyučujících má více sankcionovat.

Mezi další feminizovaná odvětví patří dále například zdravotní sestry, učitelky v mateřských školách, sociální pracovníce, prodavačky v obchodech s módou, sekretářky a mnohé další.

Diskriminačně mohou působit také inzeráty s nabídkou zaměstnání, a to jak vůči ženám, např. „hledáme odborného pracovníka grantového oddělení“, tak vůči mužům, např. „hledáme mzdovou účetní, pracovníci v oblasti personalistiky, učitelku mateřské školy, vyučenou prodavačku“ apod. Přitom se zde se nejedná pouze o hru se slovíčky, jak by se na první pohled mohlo zdát, ale o faktory, které mohou trh práce výrazně ovlivňovat. Například server „www.platy.cz“ uvádí, že existují zaměstnání, kde mají ženy vyšší plat ve srovnání s muži, například asistentky manažerů a politiků o 6 %, redaktorky některých médií a grafičky o 4 %, stomatoložky o 2 %. Vzhledem k tomu, že muži mají na trhu práce vyšší mzdu obecně, můžeme v těchto případech hovořit o tzv. pozitivní diskriminaci. V posledních letech klesá počet vysokoškoláků - mužů a zvyšuje se počet vysokoškolsky vzdělaných žen, což rovněž již v brzké budoucnosti může mít na trh práce zásadní vliv.

Zajímavé rozdíly najdeme, pokud se podíváme na téma věku odchodu do důchodu. Ženy odcházejí do důchodu dříve a věk odchodu do důchodu se u nich ještě snižuje s počtem dětí. U mužů tomu tak není a doba odchodu do důchodu se u nich ani s počtem vychovaných dětí nijak nekrátí.

Podle demografických zjištění, se ženy dožívají vyššího věku. Mortalita mužů byla až do roku 2012 faktorem pro méně výhodné životní pojištění. Evropský soudní dvůr následně uznal, že se jedná o diskriminační a neetické opatření a pojišťovny musely podmínky poskytování pojistek u obou pohlaví sjednotit. U nás bylo přistoupeno k této změně ve prospěch mužů od prosince 2012, a to nejen v životním pojištění, ale i havarijním, úrazovém a dalších typech pojištění.

Muži jsou na trhu práce statisticky prokazatelně více zaměstnáváni, ale s vyšším věkem se pro pracovní trh stávají naopak břemenem a pokud se jim zaměstnání podaří získat, jedná se většinou o méně kvalifikované profese. Obě pohlaví pak bez rozdílu čelí na pracovním trhu podle sociologických výzkumů od věku okolo padesáti let projevům ageismu, tedy diskriminaci na základě vysokého věku.

Muži se hůře prosazují do tradičně feminizovaných oborů a na pracovištích po nich často bývají díky genderovým stereotypům požadovány vyšší výkony a větší časová flexibilita. Ani statisticky vyšší průměrná mzda tedy mužům nezaručuje rovnoprávnost a rovné postavení na trhu práce. Jestliže se v oblasti trhu práce budou i nadále uplatňovat zažitá genderové stereotypy a dělba práce na maskulinní a feminní, bude zřejmě nerovné postavení mužů a žen v této oblasti i nadále aktuální.

2.4 Domácí násilí

Domácí násilí, definované jako jednání vedoucí k nastavení kontroly a získání mocenského postavení v intimním vztahu (rodinném, partnerském) podle Huňkové (Ženská práva jsou lidská práva, 2002: s. 102), je problémem, který ve společnosti přetrvává od nepaměti. O násilí za zavřenými dveřmi domácností se u nás nicméně otevřeně hovoří teprve od devadesátých let minulého století, především díky činnosti žensko - právních neziskových institucí, a tedy ve smyslu žena – oběť, muž – násilník. Přitom oběťmi domácího násilí se nikoliv výjimečně stávají i muži, figurující jak tradičním pojetí rodiny, tak také v homosexuálních vztazích, nebo v seniorském věku. Legislativně byl v našem právu zakotven v roce 2006 tzv. institut vykázání, opravňující od 1.1. 2007 Policii České republiky k zamezení kontaktu původce domácího násilí a oběti (zákon 135/2006 Sb.).

Dnes už je tedy domácí násilí pojmem všeobecně známým, i tak však kolem něj panuje mnoho mýtů, vedoucích často k nepochopení obětí a bagatelizování situace zainteresovanými institucemi a společností. Vedle celkem dobře známých forem domácího násilí – **fyzického** (fyzické útoky, ublížení na zdraví), případně **psychického** (urážky, zesměšňování, vydírání), totiž existují i další, méně známé, a do značné míry i tabuizované formy domácího násilí - **ekonomické** (znemožnění oběti být finančně nezávislá na agresorovi/ce) nebo **sexuální** (nucení či odpírání pohlavního styku, znásilňování). Dalším málo známým typem domácího násilí je také **sociální** násilí, představující zabraňování oběti styku s rodinou a dalším společenským kontaktům. Oběť se stává zcela závislá na násilníkovi či násilnici a žije v naprosté izolaci. I kdyby našla odvahu svůj problém řešit, nemá s kým (ABC feminismu, 2004: s.102 – 103).

Běžná populace má tendenci vnímat oběť jako osobu labilní, naivní, nejčastěji ženu ze sociálně znevýhodněného prostředí, která si nechává ubližovat partnerem. Ponižující

jednání se obětím líbí, samy je provokují, přejí si být týrané. Protějšek oběti bývá tradičně stereotypně viděn jako muž – vládce, silák, ten, kdo má v rodině hlavní slovo, živitel, psychopatická osobnost, má za sebou problematické dětství, tudíž své city nezvládá vyjádřit jinak, než právě násilím. Svého jednání se dopouští pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek. Realita však bývá mnohdy jiná.

Zakladatelky první Poradny pro ženy v tísní v Brně, 2001 Andrea Rezková a Markéta Huňková (Ženská práva jsou lidská práva, 2002: s. 30) uvádějí, že domácí násilí je jevem celospolečenským, nikoli soukromým. Existuje napříč všemi vrstvami společnosti včetně tzv. bílých límečků. Netýká se také pouze mladších heterosexuálních vztahů, naopak nevynechává ani vztahy homosexuální, či domácnosti seniorů. Klasický projev násilného vztahu se vyznačuje stupňující se silou jednotlivých útoků, střídaných opětným udobřováním a setrvalou mocenskou nevyrovnaností vztahu. Je potřeba si uvědomit, že vina za tuto situaci nespočívá na oběti, nýbrž vždy na aktérovi/ce násilí, čemuž okolí mnohdy nepřikládá dostatečný význam. Důležitý problém představují také děti, které se stávají svědky násilných rodinných vztahů. Zatímco s jejich matkami pracují sociální pracovníci/i a týmy psychologů/žek, děti tuto péči zdánlivě nemusí potřebovat. Přitom vzorce chování ze svých původních rodin si tyto děti nesou dále do vlastních budoucích partnerských a dalších vztahů.

2.4.1 Násilí na mužích

Po roce 1989 došlo u nás k mnoha změnám týkajících se řešení problému domácího násilí. Zejména ve velkých městech vznikly azylové domy, centra a poradny pro oběti domácího násilí, v zákoně byl zaveden tzv. institut vykázaní (viz výše), který obětem zajišťuje určitý stupeň ochrany před dalšími útoky. Všechny výše uvedené kroky jsou však bohužel spojovány výhradně se stereotypními představami agresivního muže v roli násilníka a pasivní ženy v roli oběti. O tom, že by situace mohla být jiná, se u nás primárně vůbec neuvažuje. Přitom v Německu či ve Skandinávii je domácí násilí na mužích již vnímáno jako existující problém, jsou zřizovány azylové domy pro muže – oběti apod. U nás se v současné době již realizují první výzkumy monitorující zkušenosti mužů s agresivitou ve vztazích a toto téma by tak snad mohlo být v dohledné době otevřeno širší diskuzi.

Problematiku násilí na mužích medializují nejen výše zmíněné maskulinistické organizace, ale v roce 2012 byl natočen i dokumentární film režiséra Jána Mančušky pod názvem „Diagnóza X“. Jde o autobiografii, v níž režisér popisuje jak své soužití s ženou, dopouštějící se na něm - svém partnerovi psychického násilí, tak také podobné zkušenosti dalších mužů, a to nejen s vlastními ženami, ale také s tchýněmi, matkami, nebo soudkyněmi.

Dalším významným počinem v této oblasti je publikace „Domácí násilí na mužích a seniorech“ Jiřího Buriánka a kolektivu autorů z roku 2006, která byla v krátké době beznadějně rozebrána. Buriánek zde zmiňuje výzkumy zabývající se touto problematikou nás i v zahraničí, ale zabývá se i genderovými aspekty v násilí páchaném jak na ženách, tak na mužích.

Na jaře roku 2011 proběhla v Brně na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity za velkého zájmu konference s názvem „Muži jako oběti domácího násilí“, kterou iniciovaly tři zdejší studentky v rámci projektu „Muži a domácí násilí“. Celou akci podpořil v soutěži úspěšných projektů děkan Masarykovy univerzity. Výstupem z konference je PDF brožura z konference, web: <http://www.nasilinamuzich.cz>, krátký spot k tématu a vznik Facebookové skupiny „Stop násilí na mužích“. Přestože se jedná o problematiku týkající se mužů, s nápadem přišly ženy a i mezi přednášejícími se svými příspěvky jasně převažovaly. Na konferenci byli citováni naši přední i světoví odborníci/ce na problematiku násilí na mužích, jako např. výše zmíněný Jiří Buriánek, dále Ludmila Čírtková, Yvona Fasurová, Hans – Joachim Lenz a další. Hlavní iniciátorkou akce byla Kristýna Pešáková.

25. listopadu si neziskové organizace a veřejnost připomínají „Světový den proti násilí na ženách“. Jeho symbolem je fialová stužka. Zda bude jednou v našem kalendáři uveden také „Světový den proti násilí na mužích“, zůstává zatím otázkou.

Přestože se tedy násilí na mužích prokazatelně děje, většinou zůstává neřešeno. Přispívá k tomu především fakt, že muži samotní o tom, že by se mohli nacházet v roli obětí, nechtějí hovořit a pomoc se stydí vyhledat. V České republice zatím neexistuje jediné intervenční zařízení určené mužským obětem domácího násilí a muž, který by se případně vyskytnul v situaci ohrožující jeho život, se v současné době kromě policie nemá kam obrátit. Azylové domy pro ženy, zřizované ze stejného důvodu, se nachází většinou na skryté adrese a jejich smyslem je ochrana oběti před dalšími útoky, kterou policie,

jak praxe opakovaně ukazuje, nemůže dostatečně zajistit. Například v Německu - zemi se silnou sociálně - pedagogickou politikou, taková azylová zařízení fungují víceméně běžně, a to pro ženy i pro muže.

Zatímco žena je v souvislosti s násilím vnímána jako pasivní článek, její mužský protějšek disponuje větší silou, a tudíž nemůže dojít k tomu, že by na něm bylo páchano násilí. Fakt, že ne všichni zástupci mužského pohlaví disponují fyzickou silou a agrese rovněž nesouvisí s fyzickou stavbou těla, je přitom jedním ze základních faktorů, které by měly tyto zažité stereotypy vyvracet. Už od raného dětství jsou chlapci vedeni k tomu, aby nebyli „zbabělí“, nedávali najevo vlastní slabost, neplakali. Muže, který se takto projeví je „zbabělec“ a pak jej čeká zavržení a odsouzení většiny. Také proto se následně jeho okolí mnohdy vyhýbá řešení problému, jehož podstatou je násilí, páchané vůči němu. Důsledky této genderově nevyvážené, čistě chlapecké výchovy, kdy si mají chlapci řešit takové problémy sami, směřují nakonec k tomu, že se tito jedinci zdráhají vyhledat pomoc. A pokud by o ni přece jen požádali, mohli by být dokonce paradoxně vnímáni jako potenciální násilníci. Kdyby se týraní muži vůči násilí své partnerky naopak bránili, mohli by být zase podezíráni z toho, že tím pouze maskují násilný konflikt, který sami iniciovali. Hanlivě a s posměchem se staví majorita k mužům, kteří jsou tzv. „pod pantoflem“. Přitom se mnohdy v těchto případech vlastně jedná o závažnou formu psychického domácího násilí. Také výchova dívek je spojena s genderovými stereotypy. Dívky jsou vychovávány k tomu, aby byly milé, přátelské a hodné. To je v očích veřejnosti tradičně zbavuje role původkyň agrese.

Je třeba zmínit, že naše společnost je zatížena také sexuálními předsudky, které vychází z teorie, že muže nelze znásilnit. Přitom jakékoliv nucení jedince k pohlavnímu styku proti jeho vůli, je naplněním definice znásilnění. Jeho opakem je potom odpírání sexu, ponižující odmítání partnera, zesměšňování jeho fyzické konstituce, které se může podepsat na psychice postiženého stejně negativně, jako vlastní fyzické týrání.

Rozsáhlejší výzkum (Buriánek, 2006: s. 39 – 80) zabývající se násilím na mužích v různých aspektech, byl u nás realizován v roce 2004 prostřednictvím grantového projektu. Data byla získána od náhodného vzorku jihočeských mužů, starších 18 let. Není tedy relevantní pro celou českou republiku. Nicméně informace z něj vyplývající jsou pro nás zajímavé a poodhalují téměř tabuizované skutečnosti. Každý čtvrtý muž uvedl,

že se setkal s fyzickým atakem ze strany partnerky. Zarážející je, že žádný z napadených nevyhledal pomoc. Alespoň polovina z nich měla tendenci svěřit se s problémem rodině, kolegům, či přátelům, ale nečinila tak. Jako konkrétní formy násilí ze strany že tito respondenti uváděli: házení věcmi, vyhrožování, ničení osobních věcí, slovní agrese, nadávky, sexuální nátlak, agrese vůči domácím zvířatům.

Jako nejpálčivější projev násilí uvedlo 30 % dotázaných nadávky a slovní agrese, tedy psychické násilí. Běžná ostřejší výměna názorů ve vztahu nebyla muži považována za problém. 4 % dotázaných zažila fyzický útok ze strany ženy. V otázce na současný a předchozí vztah byla nalezena souvislost a jistá periodicitu násilných prvků. Muži se tedy často opakovaně nacházeli v rolích obětí, v současných i minulých vztazích, s tím, že intenzivnější se v otázce agrese jevíly konflikty ze vztahů předešlých. Je zde tedy vysoká pravděpodobnost, že agrese se projeví i v jejich budoucích partnerských soužitích. Psychické formy násilí vnímali respondenti jako projevy partnerčiny žárlivosti, snahu o kontrolu nad jejich životem, zamezením jejich sociálních vazeb s okolím a rodinou. Nejvíce postiženou skupinou byli muži ve středním věku.

Formy násilí na mužích se tedy podle tohoto výzkumu neliší od forem násilí na ženách. Je však patrný rozdíl v míře rezistence vůči tomuto násilí, která je větší u mužů. Stejně jako v případě násilí na ženách lze prokázat souvislost rizikovými faktory jako jsou např. drogy, alkohol, nízká sociální úroveň, ale opět ani v případě mužů se násilí na nich nevyhýbá ani tzv. vyšším společenským vrstvám.

V letošním roce o. s. Nesehnutí z Brna plánuje v rámci kampaně „Ženská práva jsou lidská práva“ prezentaci aktivit, zaměřených na násilí v homosexuálních vztazích. Je nasnadě, že zde je stigmatizace oběti dvojnásobná - muž s jinou, než heterosexuální orientací a je navíc obětí agrese.

2.4.2 Stalking

Relativně novým sociálně – patologickým jevem a současně také typem psychického násilí, které může být namířené i vůči mužům, je stalking, neboli chorobné a opakované pronásledování druhého člověka, ať už fyzicky, nebo prostřednictvím dopisů, mobilního telefonu, apod. V našem trestním řádu je tento trestný čin nyní nově zakotven, a to jako Nebezpečné pronásledování, od 1.1. 2010. Stalking bývá také spojován s domácím násilím,

v souvislosti s pronásledováním partnerky nebo partnera, ale může mít i podobu patologického pronásledování někoho zcela cizího, nebo veřejně známé osoby. Vyznačuje se třemi stadii:

- pronásledující očekává navázání vztahu s pronásledovaným
- pronásledující zakouší odmítnutí pronásledovaného
- pronásledující pocítuje vztek a hněv vůči objektu svého zájmu a tím dále stupňuje svůj patologický zájem o něj.

Důsledkem stalkingu je strach, úzkost, nespavost, až celková psychická deprivace oběti, která může vyústit až sebevraždou. Nejtěžší případy musí být právně řešeny zcela obdobně jako je tomu u domácího násilí, tedy soudně nařízeným zamezením kontaktu pronásledovatele s jeho obětí. Ženy, které jako pronásledovatelky mohou být ve stalkingu i důslednější a úpornější než muži, útočí nejčastěji prostřednictvím SMS. Ilustruje to například nedávno medializovaný případ mladého muže z Mostecka, kterého více než 10 let pronásleduje jeho bývalá partnerka se svojí matkou. Přestože byl těmto osobám nařízen zákaz přiblížení se k dotyčnému, tyto jej nadále opakovaně porušují.

2.5 Muži – otcové

2.5.1 Historie otcovství

Status otcovství se od mateřství v mnohém diametrálně odlišuje. Už samotný známý fakt, že matka je na rozdíl od otce vždy jistá, jí všeobecně zajišťuje vyšší postavení v právu na péči o dítě, a roli otce naopak oslabuje.

Podle zastánce evoluční teorie Luigi Zoji (Soumrak otců, 2005: volně čerpáno z celé knihy) je otcovství na rozdíl od instinktivního (biologického) mateřství produktem společensko – kulturním.

Z biologického hlediska jsou samci z rodu savců obvykle mohutnější než samice. Týká se to i člověku nejpodobnějších zvířat - primátů. Samci mezi sebou zápasí za účelem rozšiřování vlastního genofondu a podle teorie přirozeného výběru přežijí pouze nejsilnější. Role samic pak spočívá především v péči o mláďata. Samci jsou sice otci svých potomků, ale s téměř nulovým zájmem o jejich další osud. U některých živočišných druhů musí dokonce samice potomstvo před otcem fyzicky bránit. Vývoj člověka v živočišné říši

je následně charakterizován rozvojem manuální zručnosti, postupně spojeným s rozvojem myšlení, řeči a vznikem kultury. Lidé si začínají smysl své reprodukce instinktivně uvědomovat, rodiče dětí pečující v páru o své potomstvo a dělba práce představují základy dnešního pojetí rodiny. U žen je základem péče o děti a sbírání plodů, muži se věnují lovu, za kterým se však vydávají mnohdy daleko od svých potomků, ženy naopak tráví s dětmi všechen čas, a jejich vzájemný vztah se prohlubuje.

Homo sapiens tedy již uplatňoval toto základní dělení rolí v rodině, které se v dalším vývoji ještě modifikují. Na mužské straně se přidává role objevitele v souvislosti s nově objeveným územím, a také územím násilně dobytým pomocí síly a agrese. Ruku v ruce s těmito situacemi dochází k tzv. exogamii, tedy utváření vztahů mezi jedinci z odlišné kultury, což omezuje biologicky velmi nevýhodný incest a rozšiřuje genofond populace.

Zoja ve své knize popírá existenci matriarchátu ve vývoji člověka a na četných příkladech se snaží ilustrovat, že převažující vliv na chod společnosti v její historii měli muži. I přes známé nálezy pravěkých sošek a maleb s postavami žen se zvýrazněnými pohlavními znaky oproti ostatním částem těla (např. věstonická venuše) jde podle Zoji spíše pouze o oslavu ženské plodnosti. V tomto směru můžeme podle Zoji dnes, ve 21. století najít paralelu se zobrazováním žen se zvýrazněným poprsím nebo genitáliemi v reklamě či na stránkách lifestyle časopisů. Autor zmiňuje také jazykové výzkumy, které v rámci indoevropské kultury nasvědčují spíše patriarchálnímu uspořádání. Také později ve vyspělé řecké civilizaci vidí Zoja silný vliv ideálu maskulinity, představující nejen statnou mužskou postavu. Patriarchát ve společnosti snižoval hodnotu žen a nadřazoval nad ně muže - např. kněžským obřadům vévodili muži. Muži se ale žen také obávali, a ženy je zároveň přitahovaly. Hlavní role žen zůstává nadále v mateřství a péči o děti, muži expandují a budují svoje postavení. Přestože v řecké kultuře byly rovněž známy ženské bohyně jako např. Athéna, Artemis, Diana, Demetér, Afrodita, naráží Zoja na to, že ženská božstva nikdy nebyla tolik oslavována jako mužská a nikdy nebyla dávana za vzor lidem. Protipólem řeckých ušlechtilých bohyní jsou potom záporné ženské postavy jako Elektra, Antogona nebo Médea.

Starověký Řím dal muži – otci velkou moc. Otec rozhodoval o životě a smrti vlastních potomků viz. známé gesto, kdy otec svého syna zvedá do výše, zatímco své dcery otcové zajišťovali pouze finančně, nikoliv takto emocionálně, což Zoja prezentuje jako zasahování otcovství ze soukromé sféry do veřejné. Později, ve 2. století po Kristu došlo za císaře Justiniána ve snaze o pozvednutí mravů a snížení rozvodovosti k reformě, na základě které

se otcovství povyšuje na automatický stav, kdy všichni ženatí muži se automaticky stávají otci dětí svých žen, bez ohledu na to, zda jimi ve skutečnosti jsou či nikoliv.

V době renesance římskokatolická církev vytvořila mimo jiné také tzv. „mariánský kult“. Název je odvozen od jména Marie, matky Ježíše, která je oslavována jako jako ta, přes niž Bůh koná. Protipólem tomu je pozdější vliv protestantství Martina Luthera a jeho následovníků, kteří hojně užívají maskulinní termíny typu „synové církve, bratři v Pánu“, apod.

K oslabení role otců i mužského pohlaví došlo později ve Francii v éře osvícenectví, jednak díky vlivu společensky vysoce postavených žen, které usilovaly o zviditelnění mateřství, ale i prostřednictvím literárních děl Diderota, Rousseaua a dalších myslitelů, které vnímají v některých ohledech otce jako destruktivního. Pedagogická rozprava Rousseaua „Emil čili o výchově“, vede děti k tomu, aby se vzepřely „totalitní rodinné autoritě“ v podobě despotickeho otce. Mnohem větší podíl odpovědnosti za funkční rodinu již na sebe v této době bere stát, u nemanželských dětí lze provést jejich adopci, ženy mohou nově požádat o rozvod. Synové se vůči svým otcům emancipují.

S průmyslovou revolucí se podle Zoji objevuje ve společnosti tzv. „fenomén neviditelného otce“. Tento jev způsobuje nastupující industrializace, která otce odvádí od rodiny do výrobního procesu, kde tráví většinu svého času a současně nemají potřebu rozvíjet u sebe zručnost, kterou zastávají stroje. Děti svého otce téměř přestávají znát, otcovská autorita je opět narušena, děti pozbývají mužský vzor a jejich otcové jim nepředávají životní zkušenosti. Vzniklá krize otcovství ústí do nárůstu sociálně patologických jevů v podobě alkoholismu a hazardu.

První světová válka zapříčinila pokračování absence otců v rodinách a prohloubila již existující krizi. Ženy musejí zastávat jak svou vlastní a mateřskou roli, tak roli otce v materiálním zajištění rodiny. Po návratu mužů z války, často zmrzačených, děti své otce nepoznávaly a vnímaly je mnohdy pejorativně, tedy nikoliv jako hrdiny, nýbrž se strachem, jako někoho, kdo zabíjel lidi apod. Situace mezi válkami i později ve druhé světové válce byla obdobná. Jak je známo, Mussolini v žádném případě nebyl ideálním otcem ani manželem a v rodině se vyskytoval sporadicky. Hitler vzhledem ke svým enormně přebujelým politickým ambicím rodinu neměl raději vůbec. Přitom byli tito diktátoři připodobňováni k duchovním „otcům vlasti“ a skuteční otcové od rodin, vychovávají děti, k nim vzhlíželi.

V kontextu s tímto historickým vývojem se podle Zojovy knihy dnes „otcovství“ ze současné společnosti, orientované na trh a zisk, postupně vytrácí.

Jana Eislerová (Číše a meč, 1995: s. 16 - 17) naopak možnost matriarchátu připouští. Naši předkové si kladli otázku: „odkud přicházíme“ a docházeli k závěru, že se rodíme z těla ženy. Vesmír připodobňovali k velké, štědré Matce, kde se vše rodí, po smrti zaniká a v koloběhu života opět začíná znovu. Dokladem těchto úvah jsou dle Eislerové populární čínská ženská božstva Ma – ku a Kuan – jin, v křesťanství je uctívána Bohorodička neboli Matka Boží. Silnou nevoli v církevních kruzích způsobil film Šifra mistra Leonarda, v níž autor knihy Dan Brown, podle níž film vznikl, spekuluje o tom, zda další v tomto ohledu významná žena - Máří Magdaléna - nesedí po boku Ježíše Krista na slavném obraze Leonarda da Vinci „Poslední večeře Páně“.

2.5.2 Současný otec

„Jeden otec je lepší než sto učitelů.“

(norské přísloví)

V posledních letech se ve společnosti projevují snahy o mediální zviditelnění mužů v rolích otců. Jsou zakládány organizace muži pro muže (LOM, Asociace neúplných rodin), vznikají weby pro otce (Táto, jak na to, www.tatanamaterske.cz, www.stridavka.cz), vychází literatura na téma (nejen) otcovství (Soumrak otců, Tátologie, Základy mužského šovinismu, Otcovství, Fandíme tátům – příručka pro zaměstnavatele, Tátové vítání), vznikají místa, kde mohou děti se svými tatínky trávit volný čas (např. v časopise Reflex byla publikována mapa s „Father Friendly“ lokalitami a konkrétními místy v ČR). Jsou zakládána občanská sdružení zabývající se postavením a situací otců po rozvodu manželství, nebo rozchodu s partnerkou (LOM, Český svaz mužů, Unie otců, K123, Fórum 50 %). Došlo k uzákonění tzv. rodičovské dovolené, která nabízí otcům možnost starat se o své dítě za stejných podmínek, jaké byly dříve nastaveny pouze u matek. Každou třetí červnovou neděli se u nás začal po vzoru USA slavit i Den otců.

V květnu 2013 předložilo občanské sdružení Oranžový klub návrh tzv. povinné rodičovské dovolené, která by představovala povinnost pro každého otce strávit určitou část péče o dítě na rodičovské dovolené. Jeho cílem bylo podnítit diskusi veřejnosti i politických stran na téma rovných vztahů mezi muži a ženami. Iniciativa klubu se inspirovala podobně

fungujícím modelem ze skandinávských zemí. V českém prostředí však její snaha narazila na odpor jak veřejnosti, tak i politických stran. Hlavním argumentem byla přílišná generalizace a striktnost návrhu. Odpůrci/kyně řešili/ly, jak postupovat v případě kojení, častého vyššího finančního příjmu muže apod. Společnost volala po svobodné volbě postavené na rozhodnutí rodičů, kterých se situace dotýká. Aktuálně, o rok později, se aktivitou Oranžového klubu ve veřejném prostoru nikdo nezabývá.

V březnu 2014 shodně uvedlo několik českých médií, že zájem o aktivní otcovství roste. Stále je však výrazný rozdíl mezi ženami a muži, kdy aktuálně jsou na rodičovské dovolené pouze 2 % českých otců, což činí asi 3000 mužů. Mezi hlavní důvody motivace zůstat s dítětem doma je na prvním místě vyšší plat partnerky, méně často pak snaha otců dokázat, že výchovu zvládnou lépe apod.

Přestože jsou evidovány výše zmíněné aktivity, vyzdvihující roli otců, nelze se zatím příliš hovořit o rovnosti obou pohlaví v tomto směru. Stále existují „mateřská“ centra, „mateřské“ školy, které mohou již svým názvem odradit muže na rodičovské dovolené od kontaktu s těmito institucemi. Ve vlacích zase můžeme vidět kupé pro „matky s dětmi“, nebo nověji kupé „určená ženám“. Dochází zde však i k prvním krokům emancipace mužů – otců, například v podobě sice cizojazyčného, ale genderově vyváženého označení „Family Point“.

Na druhou stranu však ani tato emancipace nemusí být zcela genderově korektní. Dobře míněný projekt měsíčníku Reflex „Father Friendly“ ve své mapě České republiky nabízel po svém založení v roce 2009 aktivity pro otce a jejich děti, které měly převážně povahu adrenalinově akčního charakteru (lanové centrum, Gladiator Games, restaurace s atrakcí navíc, ...), což je typický příklad genderového stereotypu, kde muž je iniciátorem a motorem akce, zábavy, adrenalinu a žena pak pouze hospodyně, uklízečkou, tou, která píše s dětmi úkoly a může tak být vnímána dětskou optikou oproti muži – otci negativně. S trochou nadsázky je nutno říci, že zatímco nabídka „Father Friendly“ projektu se týká víkendů a jednorázových akcí, rodičovství je záležitostí na celý život. Nejedná se v něm jen o zábavu a radost, ale i povinnosti. Naštěstí v novější verzi mapy se již dají nalézt i další aktivity, podporující klasické hry, rozvíjející intelekt, stále však převažuje nabídka sportu, akce a dobrodružství a i tehdy, pokud se objeví např. muzeum, tak je technicky zaměřené, tedy je zde prioritně podporován vztah mezi otcem a synem oproti dceři.

2.5.3 Otcové a práva po rozvodu

Sdružení a mužsko - právní organizace, které aktuálně v České republice fungují, mají jedno společné. Nejvíce se zabývají narovnáním vztahů mezi matkou a otcem po rozvodu, nebo rozchodu partnerů, a zejména následné péči o dítě po rozvedení manželství nebo ukončení partnerství. Situace kolem svěřením dětí do péče se v posledních letech zásadněji nemění (viz. Tabulka č. 1 níže). Dítě bývá po rozvodu nebo rozchodu nesrovnatelně častěji svěřeno do výhradní péče matky. Společnost by si měla klást otázky typu: jsou muži horšími rodiči? Je rodičovství určeno spíše ženám? Jaké důvody ovlivňují verdikt soudu? Následující Tabulka č. 1 jasně odráží stav v posledních letech (zdroj: <http://rodic.wz.cz/rozvod.htm>). Smetáčková (Gender ve škole, 2005: s. 22 - 23) poukazuje na to, že trend svěřování dětí do péče matek u nás není přítomen odedávna. V době ustanovení rozvodu manželství jako právnícké kategorie, otcové děti do své péče běžně dostávali. Současné 21. století, je však „pedocentrické“, kdy se vůči dětem uplatňuje stereotypní postoj, ryze pečovatelský, určený ženám – matkám.

V čí porozvodové péči se nakonec dítě ocitne, je dáno dohodou rodičů, jako dvou subjektů, ovšem za asistence soudu. Vzhledem k tomu, že prioritní snaha ze strany otců dostat dítě do péče nebývá zase tolik častá, může tento fakt rozhodnutí soudu ovlivňovat ve prospěch matky. V nefunkčních rodinách se často vyskytuje jev nazývaný „syndrom zavrženého rodiče“ nebo také „syndrom odcizeného dítěte“, kterým se zabývá psycholog Richard A. Gardner. Ten jako první popsal situaci, kdy, jeden rodič, ať již vědomě či nikoliv, negativně popuzuje dítě proti druhému rodiči. Ideálním řešením vysoké míry rozvodovosti a zejména negativních jevů z ní vyplývajících, je dnes tzv. střídavá péče. Zájem o ni v současnosti narůstá. Jejím hlavním pozitivem je komunikace mezi partnery, která odbourává jednostrannost výchovy a snižuje i pravděpodobnost vzniku problematických vztahů v dalším životě dítěte.

Tabulka č. 1 Prioritní svěřování dítěte do péče. (zdroj: <http://rodic.wz.cz/rozvod.htm>).

Rok	Celkem dětí	Matce	Otci	Stříd./Spol.	Jiné osobě
1998	31921	29798	2123	0	?
2000	28326	25905	1884	537	?
2004	33513	30425	1959	453	676
2005	30891	27883	1874	536	598
2006	31574	28400	1818	679	677
2008	27034	22898	2325	1541	270

2.6 Homosexuální páry a reprodukční práva

Od roku 2006 české právo zahrnuje pojem tzv. „registrované partnerství“. Tento svazek osob opačného pohlaví sice zajišťuje homosexuálně orientovaným párům oficiálně větší práva, ne však taková jako u majoritní společnosti. Partnerství leseb a gayů v českém prostředí postrádá rovnocenné postavení v oblastech zastupování partnerů/rek, dědictví, finančního zajištění v budoucnu a zejména adopci dětí. Zatímco péče o děti v těchto svazcích je v západních evropských zemích běžnou praxí, u nás za ni homosexuálové stále marně bojují. Adopce není možná, pěstounská péče ano, ale pouze jednomu z partnerů, tomu, který si o ni zažádá. Aktuálně je u nás známý pouze jediný případ, kdy dva muži, partneři - gayové společně vychovávají nutno podotknout - postižené dítě.

(zdroj: <http://zpravy.ihned.cz/c1-52064350-v-cesku-poprve-miri-dite-do-pestounske-pece-homosexualniho-paru>).

Partnerství lesbicky orientovaných žen se neoficiálně realizuje a má k tomu také již biologicky jednodušší předpoklady než u mužů. Ženy se zpravidla nechají uměle oplodnit (in vitro) ať už jim známým nebo neznámým mužem a dítě pak vychovávají s partnerkou nebo samy. Často jsou okolím považovány za svobodné matky, samoživitelky, a bývají společností lépe tolerovány a přijímány než gayové. Homosexuální muži situaci kolem zplození vlastního potomka nemohou řešit tak snadno jako lesby. Oproti nim jsou také potom okolím hůře vnímáni než ženy. Navíc i bez ohledu na sexuální orientaci není svobodný otec nebo samoživitel častou kategorií, ani tradičním pojmem. Ačkoliv již dochází k boji za odstranění diskriminace jinak sexuálně orientovaných lidí, stále

přetrvávají předsudky ve společnosti, hostilita a intolerance k danému druhu soužití, a to včetně tolik diskutované adopce dětí. Společnost očekává od svých členů jasně heteronormativní orientaci. U gayů tak dochází k dvojnásobné diskriminaci, neboť jde o homosexuála a současně muže – samoživitele.

2.7 Další projevy nerovného postavení mužů ve společnosti

Svěřování dítěte do péče, domácí násilí, pracovní trh a práva gayů nezahrnují všechny oblasti, kde dochází k diskriminaci. Jsou i další, kde se diskriminace rovněž vyskytuje, pouze v menší míře.

České dráhy zavedly před dvěma lety ve vlacích zkušební provoz kupé, „vymezených pouze ženám“. Podobné spoje jezdí již v sousedním Rakousku. Provoz takových kupé je finančně náročný a proto zatím jezdí pouze v některých Euro City vlacích, jezdících na Slovensko, do Německa a Rakouska. České dráhy chtějí ženám tímto způsobem zajistit bezpečí a jistotu. To se ale nelíbí zástupcům některých organizací, které se zabývají právy mužů. Jedna z nich, Unie otců, podala na České dráhy trestní oznámení. Nelíbila se jim skutečnost, že takové kroky vedou ke vnímání všech mužů jako násilníků a agresivních jedinců, kteří obtěžují ženy. Pokud by muž chtěl cestovat v oddíle pro ženy, mohl by být dokonce vyveden pryč, aniž by se musel čehokoliv dopustit. Dámská kupé jsou umístěna hned poblíž kabiny pro personál vlaku pro jeho snadnou dostupnost v případě potřeby. Ve vlacích se dále běžně nacházejí oddělení „pro matky s dětmi“, nikoliv však „pro otce“ či pro „oba rodiče“.

(http://ekonomika.idnes.cz/ceske-drahy-zkusebne-nasadily-vagony-jen-pro-zeny-fvn-/ekonomika.aspx?c=A120204_1727561_ekonomika_zep).

Dalším příkladem jsou nákupní centra. Ta disponují velkou parkovací plochou pro všechny nakupující. Mezi nimi se zvláště snaží vycházet vstříc lidem na invalidním vozíku, osobám doprovázejícím dítě v kočárku, ekovožům, lidem na motocyklech a jízdnicích kolech a také ženám. Označuje se piktogramem automobilu, pod kterým je nápis „ženy“. Oslovila jsem firmu Mc Donald's a zajímalo mne, co je vede k takovému kroku. Podle PR zaměstnankyně firmy jde o běžný požadavek státní správy a stavebního úřadu. Provozovatel parkoviště a investor mají ve své kompetenci rozhodnout o parkovacích

stáních pro ženy. Využívají toho podobně i jiné firmy (např. Ikea). Důvodem takového zvláštního parkovacího místa podle ČSN 736056, je mimo jiné také zamezení případnému násilnému napadení. Proto by místo pro ženy mělo být jasně viditelné, osvětlené a v dosahu vstupních dveří nebo zaměstnanců obsluhy parkování. Pro další snížení rizika se doporučuje zvolit i kamerový systém.

Restaurace a večerní kluby při vysoké konkurenci se snaží oslovit co nejširší škálu zákazníků/nic. Volí nejrůznější prostředky. Nepochopitelným počinem je „vstup pro ženy a drink a případně i svoz zdarma“. Pro muže taková nabídka neplatí vůbec nebo velmi omezeně. V Polsku je obdobná situace a ženy měly navíc dokonce slevu na vstup na sportovní stadiony. Tamní muži se bouřili a podávali podněty k ombudsmanovi z důvodu diskriminace a dosáhli úspěchů a zrušení podobných aktivit

(Zdroj: http://www.lidovky.cz/vstupne-a-piti-v-baru-pro-zeny-zdarma-polsko-resi-diskriminaci-muzu-11m-/zpravy-svet.aspx?c=A140212_115636_ln_zahranici_ttr).

Čeští provozovatelé/ky pohostinských zařízení zdůvodňují vstupy zdarma např. tím, že ženy s sebou přivedou své přátele a zvýší se jejich počet. Návštěvnice prý obecně nemají vyšší spotřebu alkoholu, ale na účasti se to rozhodně pozná. Pochopitelné by bylo, kdyby se výhody uplatňovaly např. u akcí týkajících se žen (oslava MDŽ, svátek matek,...), nikoli celoročně.

Rozšířeným fenoménem je u žen často humor namířený proti mužům. Jsou to projevy sexistické povahy, která může opačné pohlaví dehonestovat. Při označení humoru za sexistický, bývá ženami takový názor bagatelizován a muži považováni za nerozumějící humoru.

V posledních letech je farmaceutický průmysl na vzestupu při nápravě příčin mužské neplodnosti a snížení funkce pohlavních orgánů. Rovněž dochází k nárustu impotence a snížené kvality spermatu u mužů. Komerční medicína na těchto civilizačních problémech, jejichž příčina není stále známa profituje, zatímco postavení zdravého muže coby otce degraduje a snižuje nepřímo jeho společenský status. Reklamy na přípravky typu Viagra nebo Arginmax, se objevují v médiích ve večerních hodinách velmi často v ponižující formě. Žena je zde zobrazována dominantně, v převaze a muž průměrně, leckdy submisivně. Mužská psychika při takto necitlivém přístupu může být hodně zasažena.

Renesančním počinem je v distribuční knižní síti kniha lékaře - urologa Vladimíra Kubíčka pod názvem „Penis. Rádce nejen pro muže“ (KUBÍČEK, Vladimír. *Penis: rádce nejen pro muže*. Vyd. 1. Praha: Smart Press, 2006, 146 s. ISBN 80-903642-1-7.). Zatímco ženy své intimní problémy řeší na gynekologii, muži takovou možnost nemají. Právě proto vznikla podle autora tato kniha. Za cíl si klade odpovědět mužům na problémy, na které se bojí zeptat a porozumět jim a ženám má pomoci pochopit muže.

Jak hlásají více militantní mužsko – právní organizace, neplánované otcovství může být některými ženami nástrojem pro vydírání budoucích otců, dohnání je ke „zodpovědnosti“ a taktéž k finančnímu přilepšení žen. Hodně maskulinistických webových portálů na tuto problematiku téměř vždy poukazuje. Ač jsou pro muže dostupné testy otcovství, někteří si je nemohou finančně dovolit, a buď platí matce dítěte alimenty a důvěřují, že potomek je jejich nebo jí umožní finanční prostředky pro interrupci, která se leckdy nemusí konat. Každé třetí dítě je nevlastní, tzv. „kukačka“, které bez vědomí nevychovává biologický otec.

Trend mýtu krásy formuje ženy prostřednictvím panenky Barbie od dětství až po vyzábělé anorektické modelky a manekýny i během dospívání. Rovněž „zázračné“ kosmetické přípravky proti stárnutí a zákroky plastické chirurgie nabízející ideální vzhled, dosahují už i na muže. Nyní se běžně v distribuční síti dá najít reklama na kosmetiku a drogerii, s dokonalými muži na obálce nebo u některých kosmetických firem i drogerie na akčně designových stránkách namířená pro konzumenta – chlapce nebo mladého muže. Stále se prodávají parfémy s reklamou muže – lovce, který si ženu za použití dané vůně podmaní. Typ muže stylizovaný do role kutila nebo zodpovědného otce není dostatečně módní ikonou, pokud nemá dostatečně atraktivní vzhled. Stejně tak, jak se dívky mohou identifikovat nebo touží stát či podobat se panence Barbie (s fyzicky nereálnými proporcemi), i chlapci a mladí muži se mohou nechat ovlivnit např. Kenem (partner Barbie) nebo akčním hrdinou Rambem a podobnými idoly.

Trh s oblečením cílí v rámci konzumu a komerce i na muže, kterým dává novu identitu (stejně jako dokonalému Kenovi). Z pohledu historie i mužské oblékání prošlo určitým vývojem. Nejjednodušší oděv měla obě pohlaví v antice. Konec 18. století byl ve znamení rovnoprávnosti v odívání mužů i žen po stránce nákladnosti a zdobení oděvu a doplňků. V následujících obdobích dochází k odklonu od nápadného mužského oblékání až do pádu komunismu se preferoval spíše nenápadný styl muže a bez šperků a parfémů. Bylo to zapříčiněno politickou situací, kdy totalitní režimy chtěly i tímto potlačit rozdíly

v majetkových poměrech lidí. Model slavnostního obleku přetrvává desetiletí až do současnosti. Paralelu v nápadnosti mužského oblékání spatřuje etologie opět v živočišné říši, konkrétně ve výstředním zabarvení a vzhledu samců, především savců. (Komárek, 2012: s. 74 – 75). Zajímavé je pojetí vlasů u žen a mužů. Ve všech lidských kulturách si ženy vlasy neodstraňují, muži ale ano (např. buddhističtí mniši). Indiáni se domnívají, že vlasy jsou symbolem duše, jiná etnika je vnímají jako symbol síly, nezávislosti a individualismu (Komárek, 2012: s. 70 – 71). Tím, že se ostříhají, může dojít k potlačení ega, ztrátě síly (biblický Samson) a degradaci. Vlasy se stříhaly odsouzeným, vojákům, vězňům/kyním v koncentračních táborech. Představa dnešního úspěšného muže tkví v krátkém účesu a hladkém oholení.

Ve jménu poruch příjmu potravy umírají na světě také muži – oběti, před pár lety nejznámější ikona anorexie 38 – letý Jeremy Giltzer a před desítkami let anorexií trpěl i Friedrich Nietzsche. Onemocnění poruch příjmu potravy bývá nejčastěji spojováno s ženami a jejich původem v konfliktu s matkou. Karsten se spolu s psychologem Habermasem (Ženy – muži, 2006: s. 105) se domnívají, že muži mívají poruchy příjmu potravy oproti dívkám minimálně, z důvodu nulového tlaku na mladé muže souvisejícím s jejich mužskou rolí a současným ideálem štíhlosti. U mužů se tento psychologický důvod vylučuje a připisují se mu jiné příčiny, např. nespokojenost s vlastním tělem, nepřijetí silnějšího dítěte okolím v dětství, malé sebevědomí a podle neprokázaných amerických výzkumů i latentní homosexualita. Hlavním viníkem je však určitě na prvním místě identifikace se s vysněnými mužskými vzory a úspěšnými lidmi s dokonalou postavou, které mají v době puberty a dospívání velký vliv na formování jedince. Anorexie a bulimie nejsou záležitostí jen mladých lidí, ale mohou se stejně jako u žen vyskytovat v jakémkoliv věku. Postižení nemocí jsou sportovci, dospívající, muži v produktivním věku i např. herci a studenti hereckých škol. Poměr mužů nepřijímajících sebe a své tělo se zvyšuje a stejně s ním i poměr ves rovnání s podobně nemocnými ženami. V České republice je tento poměr 1 : 12, ale je pravděpodobné, že se do budoucna ještě více vyrovná.

Předsudky ve společnosti vidí v podvyživené ženě anorektičku ihned, ale u mužů je tento fakt méně očekávaný, nepravděpodobný a poměrně tabu. Většinu lidí ani nenapadne to, že muž chodící do posilovny nebo stravujících dietně a zdravě, je obětí poruch příjmu potravy, ale vnímá jej jako člověka, majícího rád sport a zdravou výživu, nikoliv člověka bojujícího se svým tělem, posedlého zhubnutím.

(Zdroj:<http://www.anabell.cz/index.php/clanky-a-vase-pribehy/poruchy-prijmu-potravy/10-obecn-o-poruchach-pijmu-potravy/98-i-mui-maji-anorexii>,
<http://www.jenprozeny.cz/laska/36865-kdyz-hubne-muz>).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

3.1 Výzkum č. 1

3.1.1 Určení cíle výzkumu č. 1

V prvním typu velkého výzkumu - č. 1 jsem si zvolila tento výzkumný cíl:

Zjištění názoru lidí zaangažovaných v dotaznících na téma diskriminace mužů.

3.1.2 Výběr respondentů/tek

Oslovila jsem náhodný výběr dotazovaných. Snažila jsem se to, abych pro větší objektivitu zacílila jak skupinu mužů, tak i pohled žen, půl na půl, ale také věkově heterogenním složení osob nejrůznějšího vzdělání. Všichni dotázaní žijí ve městě nebo na vesnici na území České republiky. Ze třiceti původně rozdaných dotazníků se mi vrátilo 126. Celkem přispělo svým názorem 126 osob, z toho 65 pohlaví mužského a 61 ženského.

Překvapil mne velký zájem o zmíněné téma, zejména ze strany mužů. Někteří/ré se zajímali/ly i o výsledky výzkumu.

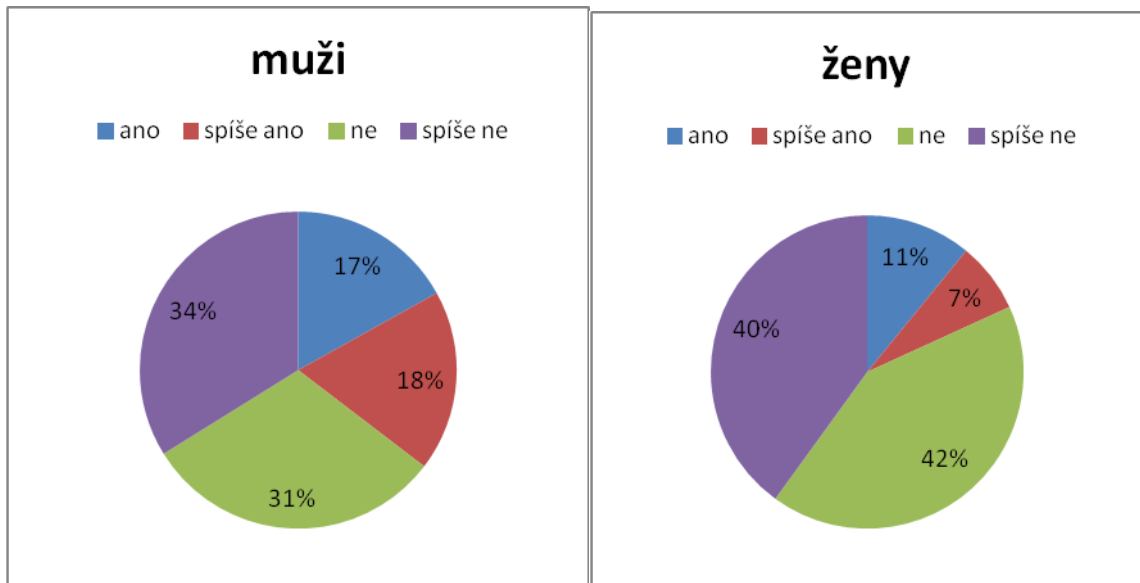
3.2 Vlastní kvantitativní výzkum

Kvantitativní výzkum jsem rozdělila na několik oblastí a s nimi souvisejícími otázkami a další dílčí dotazy, které spoluutváří celkově téma výzkumného šetření. V jazykových tvarech uvádím za lomítkem nediskriminačně mužský i ženský rod nebo tvar slova.

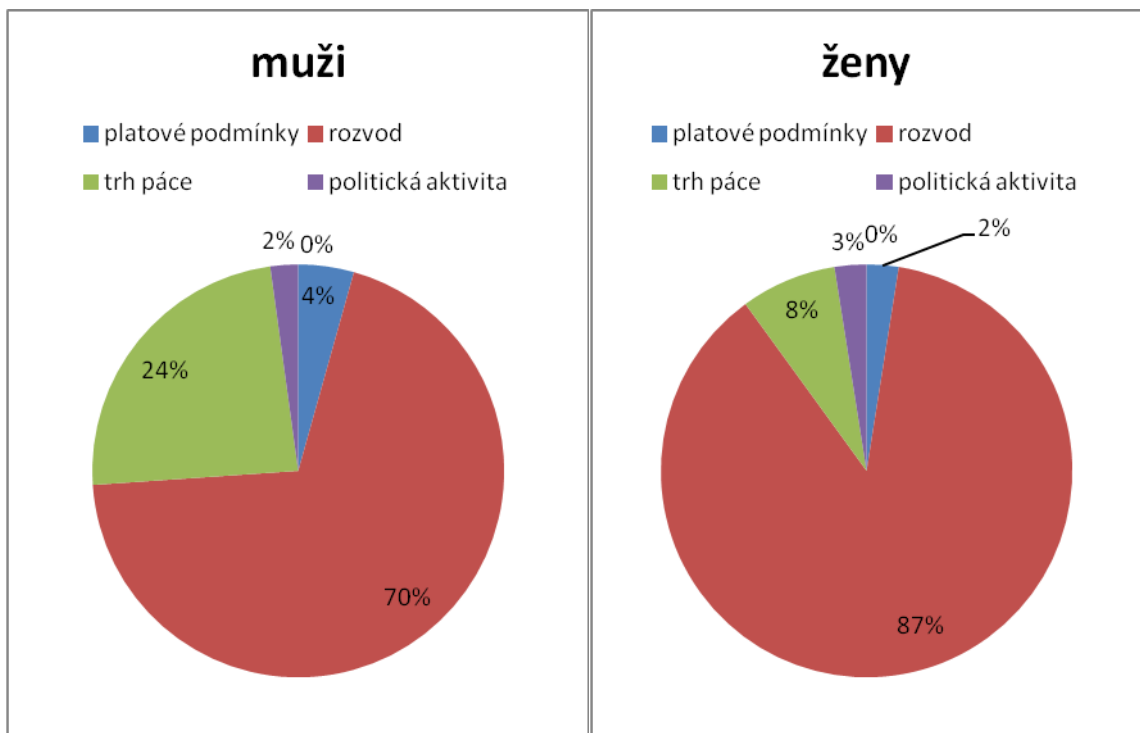
3.2.1 Téma ne/diskriminace obecně

Hned v první otázce, zaměřující se na vnímání diskriminace mužů u dotazovaných, mne překvapilo zjištění, že jak muži (31 % ne, 34 % spíše ne), tak i ženy (ne ve 42 % a spíše ne 40 %) se pro diskriminaci nevyslovili. Ano, jsou diskriminováni, si myslí 17 % mužů a 11 % žen. Ženy se viditelně méně přiklání k diskriminaci než muži, kterých se paradoxně týká.

Myslíte si, že jsou muži v naší společnosti diskriminováni?

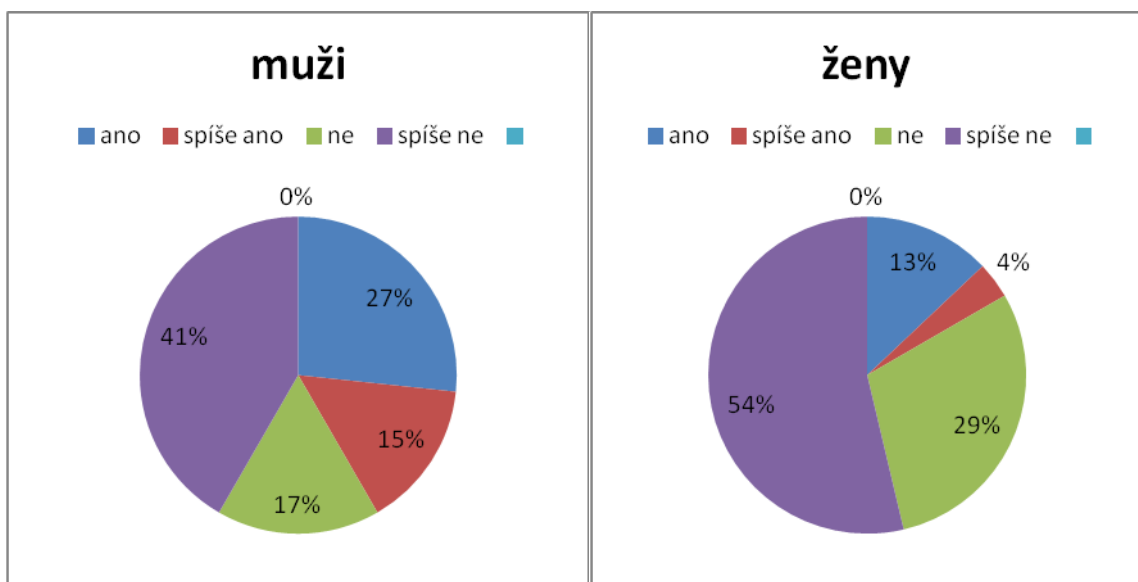
Pokud jsou diskriminováni, v jakých oblastech života?

Na první otázku navazuje druhá, s nižším počtem 86 dotazovaných. To je zapříčiněno tím, že ti, kteří popřeli, že se diskriminace vůbec nebo spíše ne ve společnosti realizuje, neodpověděli logicky na to, v jakých oblastech by mohla být. Obě kategorie se shodly na daném pořadí s minimálními rozdíly:

1. svěřeni dítěte do péče po rozvodu -70 % mužů, 87 % žen
2. trh práce – 24 % mužů, 8 % žen
3. platové podmínky – muži 4 %, ženy 2 %
4. v politické aktivitě – muži 2 %, ženy 3 %
5. jiné: homosexuální páry, vojna, práce v kolektivu, větší tlak na muže uživit rodinu, v oblasti vztahů, v nabídce pomoci mužům, stanou-li se obětí domácího násilí, péče o děti, některé pracovní pozice jsou určeny pouze ženám, ...

Znáte přímo ve svém okolí, či z vlastní zkušenosti projevy diskriminace vůči mužům?

27 % mužů zažilo z vlastní zkušenosti nebo zprostředkovaně být terčem diskriminace a ženy uvádí, že 13 %. I přesto, že si někteří dotazovaní nepřipouští nerovné postavení mužů, 42 % mužů a 57 % žen se domnívá, že je potřeba mužům pomáhat při nedodržování jejich práv. Opak si myslí 5 % mužů a 8 % žen a fakt, nechat muže, ať si poradí sami, zastává 15 % mužů a 11 % žen. Proto, že by měly být aktivní žensko – právní organizace a zabývat se porušováním práv mužů se vyjádřilo jen 9 % mužských respondentů a 2 % ženských. Podporu kupé vyhrazených ve vlacích získalo 16 % mužů a 35 % žen. Nelíbí se 60 % mužů a 28 % žen. Zde je patrné, že cílová skupina – cestující ženy opatření Českých drah vítá a mužům se může jevit příliš segregálně.

Tlak a více požadavků na sobě cítí rozhodně 13 % a spíše ano 41 % mužů a určitě vnímá u mužů 4 % a spíše ano 29 % žen. Ženy tedy na sobě cítí zřejmě více povinností a u mužů je nevnímají. Muži mohou narážet na nepochopení ze strany žen.

Pokud by muž nebo jeho okolí na muži shledalo diskriminaci, tak by umělo pomoc u žensko – právních organizací najít 13 % mužů a 24 % žen. Neumělo by si poradit 65 % mužů a 48 % žen.

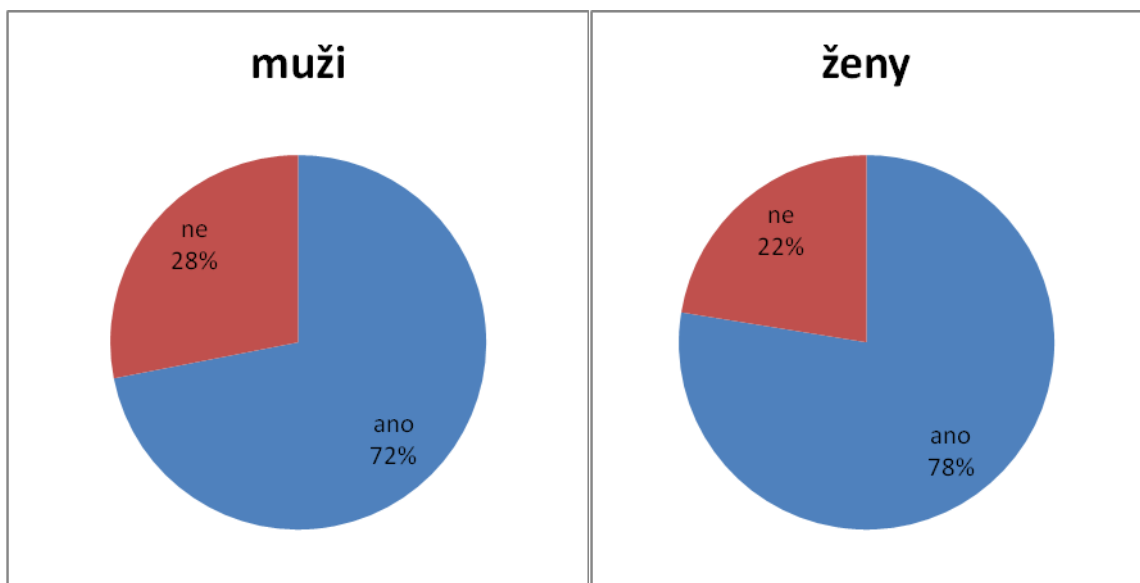
Mezi mužům pomáhající organizace byly uvedeny:

o. s. Nesehnutí - 2x, LOM (Liga otevřených mužů) – 3x , Unie otců – 2x, Policie české republiky, FOD (Fond ohrožených dětí), Gender studies, o. p. s., ...

3.2.2 Role mužů a žen

K pochopení vnímání ne/stereotypních rolí ve společnosti, jsem zvolila otázku:

Myslíte si, že existují vyloženě mužské a ženské role?

Ano - uvedlo 72 % mužů a 78 % žen, ne menšina - 28 % mužů a 22 % žen.

„Typicky mužské“ role vyplývající z odpovědí:

otec - 8x, horník – 7x, výkon fyzicky náročné práce – 6x, opravy v bytě – 5x, finanční zabezpečení rodiny – 2x

Další: bojovník, opravář auta, gynekolog, ochránce, dělník, ochrana rodiny, živitel, válečník, popelář, ...

Jako role „typicky ženské“ byly popsány:

matka - 15x, kojení – 5x, žena v domácnosti - 8x, rodička – 4x, kuchařka - 2x, uklízečka jen 2x, péče o děti – 4x.

Dále: pořizovatelka nákupů, učitelka ve školce, opatrovnice, ta, která zajišťuje širší kontakty s rodinou, porodní asistentka, ...

Z odpovědí vyplynulo, že hlavní důraz kladou dotazovaní na role biologické (otec, matka, kojení). Ty jsou vůči ostatním nejvíce markantní. S těmi souvisí i další role. Co ale dělat, když žena nemůže nebo nechce být matkou nebo se z jiného důvodu nevejde do škatulky dané role? V odpovědích není náznak, že by se role mohly překrývat. Zbývající odpovědi se tak odvíjí od očekávání a předurčení společností, než od schopností jednotlivých osob. Nikdo z dotazovaných neuvedl role, které ženám či mužům nejsou typicky přidělovány i za předpokladu, že je mohou nebo umět nebo zvládají. Žena sice nemusí být tak silná jako muž, ale může umět opravit v bytě závadu, být dělnicí nebo i např. finančně zajistit rodinu a stejně tak muž je schopným kuchařem, pečovatelem o děti, umí nakoupit apod.

Jestli jsou dány různé rozdíly mezi muži a ženami zodpověděli v dotazníku následovně:

Muži – ano, jsou 56 %, spíše ano 34 %, ne a spíše ne po 5 %.

Ženy – ano taktéž 50%, spíše ano 31 %, ne 6 % a spíše ne 7%.

Názory mužů a žen na rozdíly mezi pohlavími se doplňují s předchozí otázkou. Jestliže jsou respondenti/ky přesvědčení/é, že tyto rozdíly jsou reálné, vychází z nich pak při volbě rozdělení rolí.

3.2.3 Ne/tradiční rodina a vztahy v ní

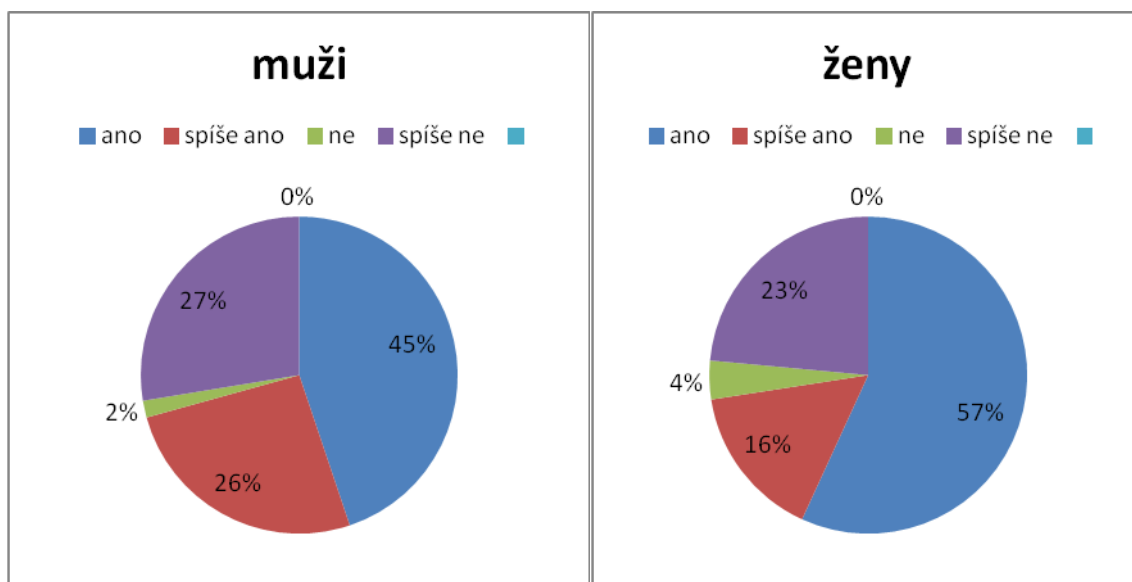
S tradičním rozdělením v rodině na muže živitele a ženu pečovatelku a matku souhlasí jen 11 % mužů a 4 % žen. Neztotožňuje se s ním ale 52 % mužů a 58 % žen. Vyjádřili se ke svému stanovisku následovně: *...jsou potřeba dva platy v rodině..., ...je to příliš rigidní, takže nesouhlasím z důvodu schémat...,...muž hledá v rodině mimo jiné i matku..., záleží*

na domluvě..., nutný individuální přístup s ohledem na mnoho faktorů,...záleží na společenském postavení, dnes je to tak napůl..., muž zpravidla víc vydělává a žena je smyslově vybavenější pro výchovu dětí, v dnešní době není v 97 % ekonomická situace rodin taková, že by mohl vydělávat jen jeden,....

S předchozí otázkou souvisí následující, tázající se na to, zdali by muži byli ochotni zůstat na mateřské dovolené a jestli se s tímto ztotožňují rovněž ženy. Paradoxně více mužů (celých 59 %) než žen (29 %) si myslí, že by péči o dítě zvládlo. Opak zastává 8 % mužů a 12 % žen. Hlavní argumenty proč být s dítětem doma, jsou ekonomické, tj. podle vyššího platu se řídí to, kdo zůstane doma a převažuje to i nad emočním hlediskem. Ženy často zmiňovaly to, že by si muži měli tuto zkušenost prožít, aby je lépe chápali nebo péči o dítě ano, ale v pozdějším věku. Většina osob se shodla na tom, že záleží na dohodě v rodině. Uvedli také, že je důležité, aby dítě vidělo v rodině mužský vzor ve výchově.

K nejvíce exponovanému tématu - svěřením dítěte do péče po rozvodu a jeho podpoře se dotazovaní vyjádřili následovně: s tvrzením ano - muži (45%), ženy (57 %), nesouhlasí jen 2 % mužů a 4 % žen, spíše ano u mužů 39 % a 32 % u žen.

Souhlasíte se svěřením dítěte do péče otce po rozvodu?

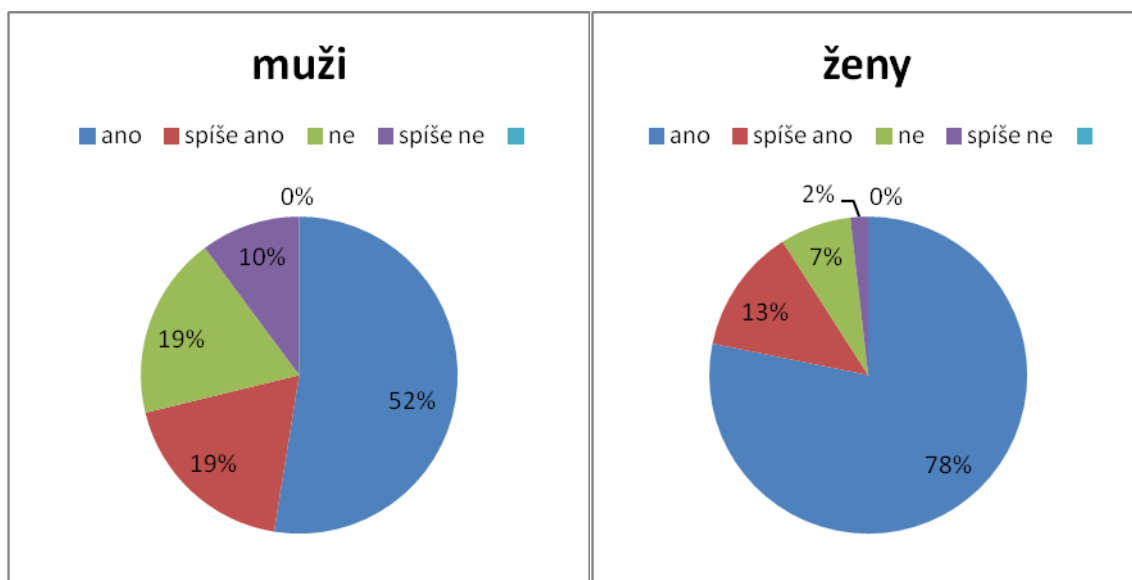
K názoru, že o dítě se lépe postará matka, se jasně přiklonilo 18 % mužů a 8 % žen. Často bylo zmíněno, že je potřeba posuzovat individuálně každého z rodičů a situaci v rodině. Mezi důvody, proč se nemusí matka lépe postarat patří např.: psychická nemoc matky, alkoholismus a jiná závislost, citový chlad k dítěti, ... To samé, ale platí i o otci.

Více respondentů/tek se shodlo na následujícím: otec i matka mohou být stejně dobrým a kvalitním rodičem, záleží na jejich schopnostech a lásce k dítěti.

51 % mužů a 45 % žen souhlasí s dělbou práce v domácnosti. Nedělit práci mezi partnery, tvrdí 9 % mužů a žádná z žen.

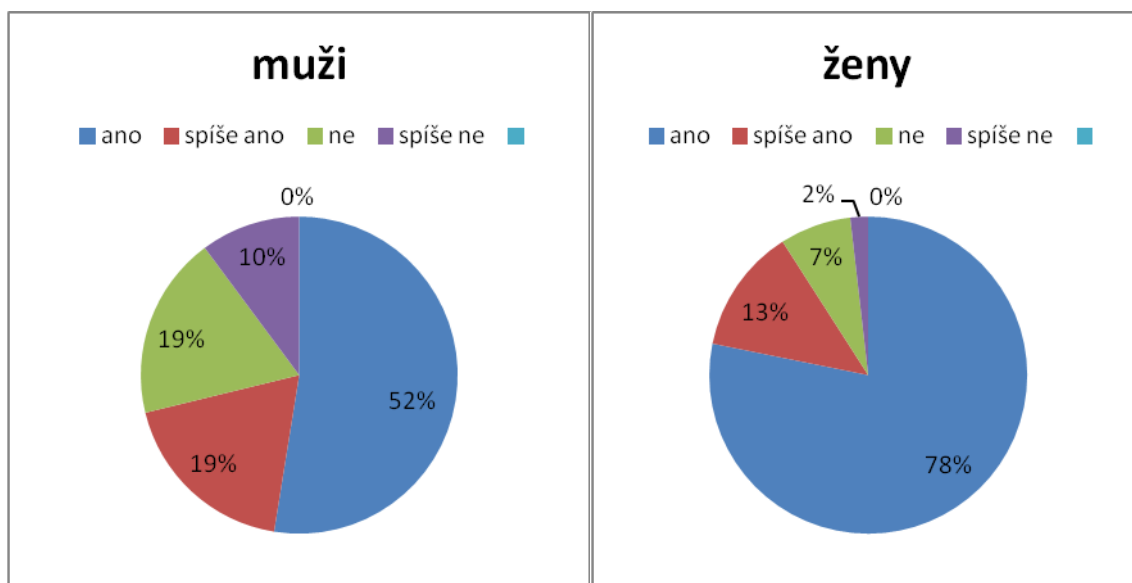
Institut manželství podporuje 50 % mužů a 46 % žen, neuznává v odpovědích 10 % mužů a 11 % žen. Přesto, že se v současnosti mluví o tzv. „krizi rodiny“, respondenti/ky mají k uzavírání manželství kladný vztah.

Je podle vás institut manželství v dnešní době přežitkem?

Práva homosexuálních menšin vnímají dotazovaní rozdílně. U zavedení registrovaného partnerství jsem zaznamenala hodně liberální přístup. Podporuje ho 31 % mužů a 43 % žen a opačný názor má 11 % mužů a 4 % žen. Podle výsledků jsou ženy tolerantnější k homosexuálnímu modelu partnerství než muži - ... *je to proti přírodě, nevím, k čemu je to dobré*, ... Méně sympatií dotazovaných je však už k adopcím ve stejno - pohlavních svazcích: muži - ano 27 %, ne 27 %, spíše ano 23 % a spíše ne rovněž 23 %.

Je podle vás vhodné, aby registrované páry mohly adoptovat či vychovávat děti?

Argumenty pro ne: *dítě potřebuje oba vzory rodičů, bude zažívat šikanu a posměch, není důvod pro adopce jen proto, že to oni chtějí, hrozí, že dítě může být v budoucnu homosexuální, u mužů bych to nedoporučoval, u žen ano, ...nenahradí to klasickou rodinu, ...*

Podporující názory: *nevidím důvod, proč by se o děti měli/y postarat hůře, lepší vyrůst v takovéto a úplné rodině, než v dětském domově, každý má právo založit si rodinu, ...*

ženy – ano 47 %, ne 12 %, spíše ano 29 % a spíše ne 12 %. Ženy i zde prokazují vyšší míru přijetí oproti mužům.

V otázce větší inklinace ke dvěma lesbám než dvěma gayům (Je pro vás snáze přijatelný model dvou registrovaných žen než dvou mužů – partnerů?) se shodli téměř stejně: muži 10 %, ženy 12 %, ne 65 % obě skupiny. Zde se obě pohlaví k přístupu k osobám nejvíce názorově potkávají.

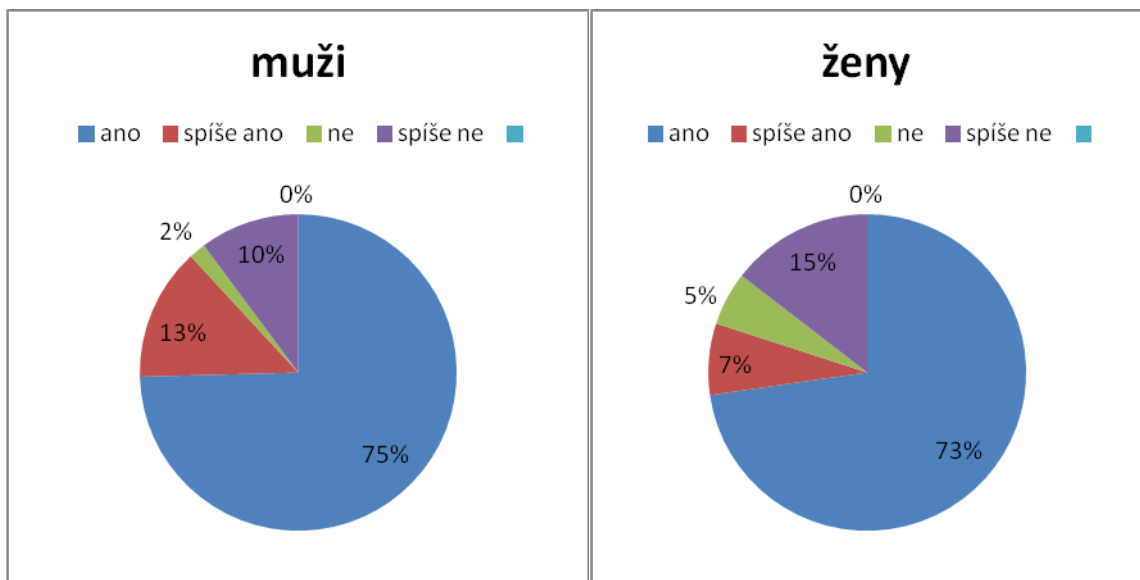
Zajímavou paralelou je fakt, že jak na tradiční manželství, tak i na registrovaná partnerství pohlíží většina dotazovaných pozitivně a jako na důležitou hodnotu v životě člověka správním ukotvením.

3.2.4 Trh práce

V tématu, které z dotazníku vyplynulo jako druhé nejvíce porušující práva mužů neboli oblast trhu práce, jsem se zajímala např., zdali si veřejnost myslí, že muži mají vyšší či nižší mzdy. Obě respondentské skupiny se jasně shodly na tom, že ženy mají platy oproti mužům nižší (muži 73 %, ženy 88 %). Platovou vyrovnanost vnímá 24 % mužů a 12 % žen a jen 3% respondentů a žádná respondentka mají za to, že muži mají plat menší. Muži tedy nejsou objektem, který by za odvedenou práci dostával nízkou mzdu, ale vyšší či stejnou (pravděpodobně v oblasti tabulkových platů). Zde tedy dochází k projevům diskriminace žen, kterou vnímají v dotaznicích obě skupiny. Kariéru partnerky, jako problém snížení porodnosti vnímá přibližně stejně dotazovaná skupina mužů (39 %) i žen (31 %).

Muže na „typicky ženských“ pracovních pozicích jako např. učitele ve školkách a zdravotní „sestry“, by jak muži, tak ženy z necelých dvou třetin rádi/y uvítali/ly. Trh pracovně - právní z výzkumu vyplývá pro muže jako minimálně diskriminační. Výsledky jsou demonstrovány v grafu níže.

Patří na trh práce učitelé ve školkách, muži – zdravotní sestry, sekretáři,...?

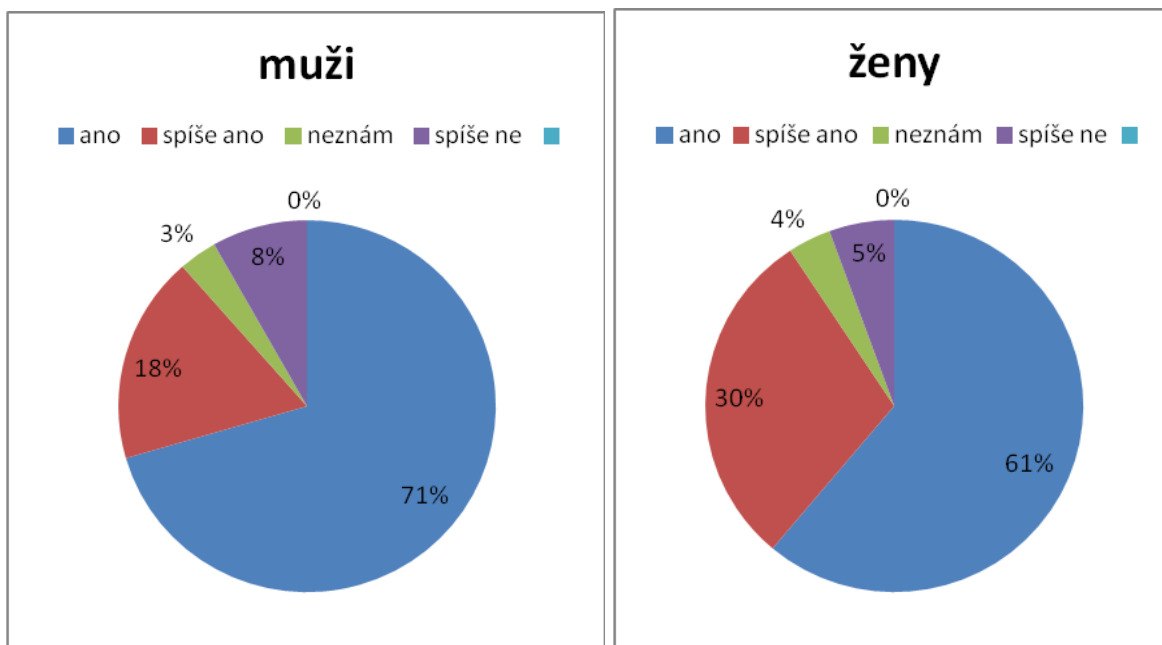

3.2.5 Násilí

Fakt, že násilí na mužích existuje, si připouští ve výzkumném šetření obě oslovené respondentské skupiny (muži - 71 %, ženy o 10 % méně). Ti, kteří/ré zvolili možnost ano, hlasovali nejvíce pro:

1. Psychické násilí (47 % muži, 42 % ženy)
2. Fyzické násilí (32 % muži, 29 % ženy)
3. Sociální (21 % muži, 29 % ženy)
4. Jako jiný druh násilí bylo v odpovědích uvedeno: ekonomické, tlak společnosti na výkon muže, tradice v rodině, ...

Je podle vás možné, že dochází k násilí na mužích?

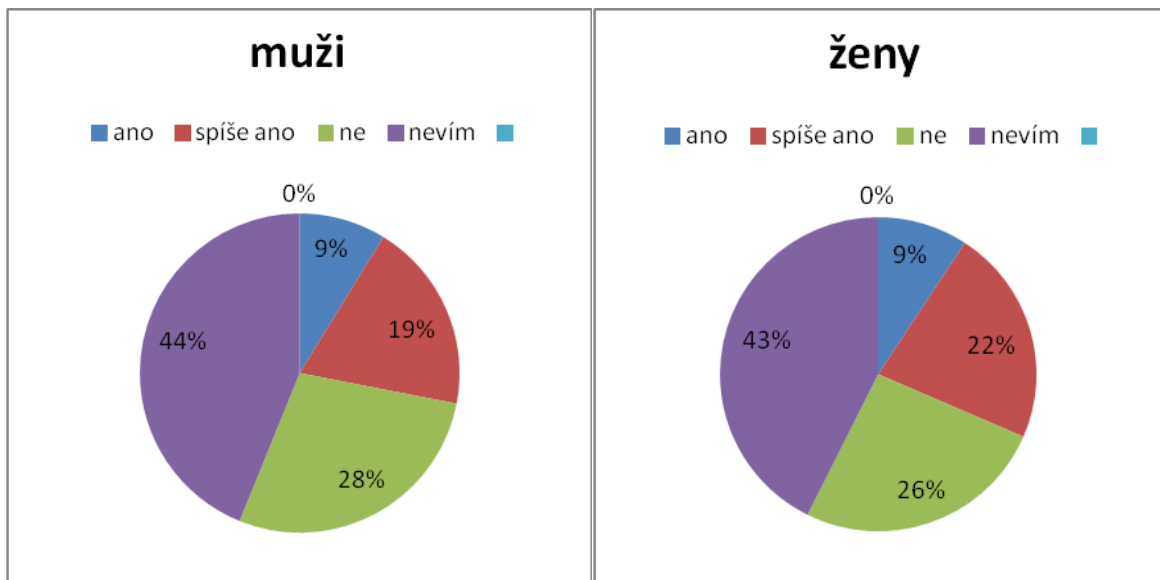

Kam, by se měli oběti domácího násilí obrátit, neví 44 % respondentů a 43 % respondentek. Pouhých 9 % mužů i žen zastává názor, že násilí směřované proti mužům se dostatečně řeší a zbývající část dotazovaných (u obou skupin necelých 30 %) má za to, že oběti se nemají kam obrátit a jejich situace není řešena. Minimum dotazovaných uvedlo i konkrétní instituce, zabývající se problémem násilí jako např.: policie české republiky a intervenční centra.

Co se týče sexuálního obtěžování mužů, považují je dotázaní podle svých odpovědí za oblé (48 % procent mužů a 57 % žen).

Jev nejen domácího násilí na mužích si dotazovaní víceméně připouští, většina si dokonce myslí, že se situace kolem něj neřeší a potřební si hůře najdou pomoc. Nečekala jsem, že by si tolik respondentů/tek připustilo shodu v existenci sexuálního obtěžování mužů. Problém násilí v kontextu mužů, je tedy aktuálním problémem.

Myslíte si, že pokud se děje násilí na mužích, mají se muži – oběti kam obrátit a situace je dostatečně řešena?

3.2.6 Stanovení hypotézy a její verifikace / falzifikace

Pro hlavní výzkum jsem zadala níže uvedenou hypotézu:

H: Česká společnost jev diskriminace u osob mužského pohlaví nevnímá.

Hypotéza byla falzifikována jen částečně. Jak vyplynulo z dotazníkového šetření, lidé se k diskriminaci nepřiklání. Je to dáno patrně tím, že se jedná o silně emoční výraz a striktní kategorii v kontextu s mužským pohlavím. Společnost např. může vnímat

nekorrektní podmínky žen – matek při ucházení se o zaměstnání, ale nepřipouští si to, že i muži mohou na pracovním trhu narážet. Ač se dotazovaní jasně shodují na tom, že mužská diskriminace určitě nebo spíše vůbec neexistuje, ve druhé otázce konkrétního vyjádření se k diskriminaci, tento fakt již větší část dotazovaných připouští. Je zajímavé, že ženy jsou k pojetí útlaku mužů poměrně skeptické, přesto zastávají v 87 % názor, že diskriminační jednání muži zakouší zejména u rozvodu i při hledání práce. Mužští respondenti si diskriminační projevy připouští ve větší míře a více se s nimi setkávají u sebe nebo druhých.

Fakt, že velká část respondentů/tek neví, jak a kde hledat pomoc při nedodržování práv mužů, nasvědčuje rovněž tomu, že diskriminaci mužů alespoň podprahově vnímají. Najít pomoc mužům v nouzi nedokáže podle odpovědí 65 % mužů a 48 % žen. Může to být zapříčiněno tím, že se příliš nehovoří o těchto organizacích nebo muži mohou mít tendence k tomu, že na svých problémech nechtějí participovat nebo neví, jak by mohli.

Společnost spíše vítá muže na feminizovaných postech a liberální přístup nabízí směrem k naplňování práv homosexuálně orientovaných spoluobčanů/nek, což povede v budoucnu k posunu k větším právům osob s jinou sexuální orientací.

Násilí na mužích včetně domácího oslovení vidí jako velký problém, nikoliv tabu nebo fikci.

4 Dotazníkový výzkum č. 2

4.1 Výběr vzorku respondentů/tek u obou skupin

Kromě dotazníků, v nichž jsem zjišťovala postoje české společnosti na diskriminaci mužů, jsem se zaměřila i na získání dotazníkových dat od mužů, pracujících ve feminizovaných oborech (viz. Příloha č. 2. a Příloha č. 3.). Jednalo se zejména o školství (učitelé ve školkách a pracovníci v jeslích) a zdravotnictví (muži na pozici zdravotní sestra). Zvolila jsem formu krátkého dotazníku s otevřenými otázkami, který je dle mého názoru středem mezi kvalitativním a kvantitativním výzkumem. Výběr respondentů byl náhodný, jelikož mužů na postech ovládaných většinou ženami není příliš mnoho. Proto skupina dotazovaných není příliš velká. Kontakty na dotazované jsem získala přes jejich spolupracovníky a kolegyně, jenž jsem znala.

4.1.2 Muži - zdravotní sestry:

Oslovila jsem dotazníkem dva muže. Každý pracuje jako zdravotní sestra v jiné nemocnici v Brně. O dalších mužích - zdravotních sestřích nevím.

Měli odpovědět na tyto otázky:

1. Máte rád svou profesi?
2. Cítíte se v profesi „zdravotní sestra“ dobře?
3. Cítíte se být diskriminován? V čem?
4. Domníváte se, že máte stejné platové podmínky jako Vaše kolegyně?
5. Domníváte se, že máte podmínky k výkonu Vašeho povolání stejné jako Vaše kolegyně?
6. Má Vaše pracovní zařazení název „zdravotní sestra“, a pokud ano, vadí Vám to?
7. Jak si myslíte, že lidé Vás vnímají Vaši profesi?
8. Liší se podle Vás nějak přístup pacientů/tek k Vám a k Vaším kolegyním?

Oba muži na otázku Máte rád svou profesi? odpověděli kladně. Stejný názor potvrdili i na dotaz, zdali se cítí v profesi zdravotní sestra dobře. Nezaznamenali u sebe projevy diskriminace v zaměstnání. *Pan G.*, 51 let, zmínil, že záleží na celkovém klimatu na jednotlivých odděleních. Oba respondenti se shodli, že neshledávají platovou nerovnost, protože ve zdravotnictví se mzda odvíjí dle tarifních tabulek. Dotazovaní si nemyslí ve svých výpovědích, že by měli odlišné podmínky oproti svým kolegyním.

Pan D., 27 let uvedl na dotaz, jak vnímají lidé kolem jeho profesi: „*Někdy jsou překvapeni, že se jedná o muže, neví, jak mě oslovit.*“

Druhý respondent, *G.* zmínil, že jej názory okolí příliš netrápí. K samotnému označení pracovní pozice zdravotní sestra se vyjádřili dotazovaní, že jim nevadí a *pan G.* použil navíc toto přirovnání: „*Moje zařazení je všeobecná sestra a je to stejné, jako u armády sloužící žena má také hodnost poručík a ne poručice.*“

Co se týče přístupu pacientů/tek k dotyčným, napsal *D.*: „*Mají větší respekt.*“

Pan G. zase upřesnil, že nepracuje s fyzickými pacienty, tak s tím nemá problém „*...V komunikaci na některých odděleních je někdy výhoda být chlap.*“

4.1.3 Učitelé v mateřských školách:

Podářilo se mi sehnat vyjádření čtyř učitelů, každý je zaměstnán v jiné, převážně alternativní školce v Brně. Všichni učitelé vyjma pana P. jsou mí bývalí kolegové. Každý pracuje v současnosti v jiném vzdělávacím zařízení a mají tudíž možnost větší konfrontace a odstupu. Pan P. dokonce pracuje v Montessori jeslích. Věkové rozmezí dotazovaných je od 25 – 38 let.

Respondenti měli zodpovědět tyto otázky:

1. Máte rád svou profesi?
2. Cítíte se v profesi učitel v mateřské škole/jeslích dobře?
3. Cítíte se být diskriminován? Pokud ano, v čem?
4. Domníváte se, že máte stejné platové podmínky jako Vaše kolegyně?
5. Domníváte se, že máte podmínky k výkonu Vašeho povolání stejné jako Vaše kolegyně?
6. Jak si myslíte, že lidé klem Vás vnímají Vaši profesi?
7. Liší se podle Vás nějak přístup rodičů dětí i dětí samotných k Vám a k Vaším kolegyním?

Ke shodě došlo jak v první, tak i druhé otázce. Všichni oslovení učitelé mají rádi svou práci a cítí se jako muži - učitelé dobře. Diskriminován se rozhodně necítí jeden z nich, učitel JM, 25 let.

Pan P. odpovídá na otázku č. 3 s nadhledem a humorem: „*Cítím se být pozitivně diskriminován, protože někteří rodiče chtějí mít své děti výhradně v mé třídě*“.

Pan J. se vyjádřil následovně: „*Diskriminován – ano, zastávám funkci školníka.*“

Podobně vidí situaci i P1, který uvádí: „*Spíše ne, za určitou diskriminaci by se dalo považovat, že se počítá automaticky s tím, že muž zvládá jakékoli opravy, které mu jsou tedy přidělovány (což nebývá běžnou náplní učitele MŠ). Nikdy mi to ovšem nevadilo.*“

Dva dotázaní si myslí, že mají stejné platové podmínky jako jejich kolegyně.

P. si myslí, že má mírně vyšší mzdu, ale i tak se mu zdají platy ve školství pro všechny velmi podhodnocené a nedůstojné ve srovnání s jinými profesemi.

P1 se domnívá: „*...respektive jsem možná zařazen do vyšší platové třídy než kolegyně. Ty však mají nižší vzdělání a celkově tento rozdíl dělá 150,- Kč hrubého, tudíž je to zanedbatelné.*“

V následujícím dotazu se všichni čtyři přiklonili ke kladné odpovědi v otázce, zdali si dotyční myslí, že mají stejné podmínky jako jejich kolegyně.

Názory okolí na profesi učitele ve školce/jeslích shrnuli dotazovaní následovně:

překvapení, údiv, zaskočení, vnímání kantora jako vychovatele nebo hlídače dětí, nekvalifikovanou sílu.

JM uvedl, že jej berou jako člověka, jenž si nemohl najít jiné místo, tudíž skončil ve školce. Někteří podle něj projevují radost nad tím, že mají děti ve školce učitele (muže).

Pan P. vyjádřil dvě protichůdné reakce okolí, buď jej litují, jak může v dané práci s batolaty vydržet nebo: *„Když někomu řeknu, co dělám, rozjasní se dotyčnému obličej. Při hovoru o malých dětech se rozjasní i ten největší morous.“* K odlišnosti v přístupu rodičů k učitelům a jejich kolegyním zazněly následující názory: mají k respondentům větší respekt, pravděpodobně ani ne z důvodu pohlaví, ale spíše komunikace či přístupu. Záleží na přístupu k dětem a rodičům a ten se následně odráží podle zmíněných kritérií i v přístupu k učiteli. Osobně si však myslí, že jej berou zástupci/kyně dětí víc v pohodě. Děti prý také reagují na jiný – silnější hlas v plné míře použití.

JM se domnívá, že z důvodu biologických rozdílů mezi pohlavími se tudíž automaticky chová jinak než žena a proto je tak ostatními i vnímán, což někomu může víc či méně vyhovovat.

P1 popisuje dva extrémy buď nadšení či prvotní nedůvěru, jenž se postupem času ustálí v samozřejmost. Tu vnímají i děti, které nejsou zatíženy předsudky. Z praxe P1 uvádí: *„Pouze některé děti s horší adaptací v MŠ, často bez otce v rodině tíhnou zpočátku více k učitelce (jsou ale naopak případy, kdy jsou kluci rádi, že mají někoho, kdo si s nimi zahraje fotbal nebo jsou to děti fixované na tátu a pak je to obráceně a vyhledávají mě.“*

Učitelé, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, necítí diskriminaci v učitelské profesi, nevnímají ani rozdíly v platech. Okolím jsou zpravidla při komunikaci s dětmi a rodiči přijímáni kladně, rozpačitěji lidmi mimo školku nebo jesle. Nerovnost mohou pociťovat např. v tom, že se od nich očekává kromě pedagogicko - výchovného procesu, i oprava a údržba a výkon technických prací. Jejich působení dává do českého školství model muže, umějíciho pečovat o dítě.

4.2 Stanovení a ověřování hypotéz u výzkumu č. 2

Druhý, rozsahově i obsahově menší výzkum se zaměřil na to, jak se cítí ve své profesi muži s pracovním zařazením zdravotní sestry a učitelé v mateřských školách a jeslích.

U mužů, pracujících ve zdravotnictví jsem zvolila následující Hypotézu č. 1:

H1: Muži vnímají svou diskriminaci při výkonu práce zdravotní sestry a v přijetí okolí.

Hypotéza se nepotvrdila, tudíž je falzifikována. Muži diskriminaci na pracovišti nepocítují v přístupu kolegyně, v rozdílech práce své i spolupracovnic, platových podmínkách, ani zařazení jako „zdravotní sestry.“ Při komunikaci s ostatními dokonce cítí jako muži větší respekt a výhodu být mužem, což se nedá považovat za diskriminační. Důraz připisují více atmosféře a vztahům na pracovišti, než znevýhodnění muže na pro něj netypickém postu, ke kterému mají dobrý vztah.

Pro učitele ve školách a jeslích jsem vybrala níže uvedenou Hypotézu č. 2:

H2: Muži – učitelé při práci s předškolními dětmi nejsou diskriminováni a společnost je dobře přijímá.

Hypotéza se potvrdila jen z části. Většinu aspektů respondenti vnímali bezproblémově. To, na čem se shodli téměř všichni, souvisí s automatickým očekáváním „typicky mužské práce,“ které se na rozdíl od nich, od jejich kolegyně nevyžadovala. Jeden z učitelů dokonce uvádí, že se cítí být pozitivně diskriminován proto, že děti a jejich rodiče chtějí být v jeho třídě. Přijímání okolí ve třídě a v prostředí souvisejícím s výkonem práce se vyznačuje stejně jako u kolegů zdravotních sester s větším respektem, ale ne z důvodu pohlaví, ale osobnostními rysy a při komunikaci. V kontaktu s jedinci a okolím méně souvisejícím s prací, jsou respondenti vnímáni více rozpačitě a zpravidla negativně nebo až na výjimky s nepochopením.

4.3 Diskuse

V dotazníkovém šetření k danému tématu, které jsem provedla, jsem si stanovila za cíl zjistit, jak společnost vnímá diskriminaci směřovanou proti mužům, respektive jestli ji vůbec registruje. Rozhodně nelze říci, že výsledky odráží náhled celé české společnosti na toto téma, ale samozřejmě jen té její části, která zodpovídala otázky v mém dotazníku. Ačkoliv jsem se snažila o to, aby skupina respondentů byla co nejpestřejší ve smyslu věku, etnického původu, vzdělání apod., přesto jde stále jen o názory daného vzorku lidí, dle mého názoru však dostatečně reprezentativního. Tento výzkum je svým způsobem „pionýrský“, protože na téma Diskriminace mužů v komplexním měřítku u nás dosud žádné obdobné výzkumy prezentovány nebyly, na rozdíl od oblasti ženských práv, kde již podobné výzkumy delší dobu probíhají, a o kterých se také ve společnosti již delší dobu mluví. V rámci nerovného postavení mužů, existují práce pouze v jednotlivých oblastech, nikoliv komplexního charakteru (např. výhradně násilí na mužích). To, že lidé nevnímají diskriminaci mužů, lze pravděpodobně přičítat tomu, že jim tento výraz sám o sobě připadá příliš ostrý, diskriminování mužů není nijak viditelné, a muži jsou tradičně považováni za příslušníky „silnějšího pohlaví.“ Dotazovaní/né by dané jevy ve svých odpovědích nenazvali/y přímo diskriminací, i když by mnohdy přiznali/y jejich existenci a tím vlastně připustili/y, že jde pouze o jiné označení stejného problému. Další možnou interpretací výsledků může být i to, že pro dotazované hraje silnou roli genderový stereotyp rozdělení rolí ve společnosti podle pohlaví a s tím souvisejících očekávání. U žen, které celkově diskriminaci mužů vnímaly skeptičtěji, může být důvodem tlak ze strany společnosti na ně v současné době kladený, ve smyslu jak zvládnání péče o děti a domácnost, tak navíc i zaměstnání, zatímco muži mají tradičně za úkol především vydělávání peněz.

U druhého, více konkrétního výzkumu mužů pracujících v tradičně femizovaných oborech, si diskriminaci neuvědomuje, či nepřipouští většina respondentů. Je to dáno pravděpodobně tím, že muži tyto otázky ze svého obzoru vytěsňují, protože pokud by se rozhodli je řešit, nemuseli by se setkat s pochopením nadřízených a o svou práci by mohli přijít.

Kdybych měla zpracovávat dotazník znovu, potom bych rozhodně zkrátila počet otázek v dotazníku č. 1, některé dotazy bych upravila, protože se respondentům opakovaně zdály nepřiliš srozumitelné nebo nejednoznačné. Ve druhém výzkumu bych se mohla zajímat i o to, jak vidí své kolegy zdravotní sestry a učitelky a srovnat názory obou skupin.

Na výzkum diskriminace mužů by se dalo v budoucnu navázat, např. oslovit organizace zabývající se právy žen s dotazem, jaký mají názor na činnost a výsledky práce maskulinistických organizací nebo co konkrétně dělají pro rovné příležitosti mužů nebo jak už jsem uvedla výše, zjistit, jak ženy vnímají své mužské kolegy, pracující v tradičně feminizovaných oborech. Lze se zabývat i dalšími tématy, které jsem zmínila jen okrajově nebo vůbec, jako např. mýtus krásy, sexismus a mužská reklama, homosexuální menšiny, genderově necitlivý jazyk a další, lze také šířeji rozvést myšlenky maskulinistů a podrobit je rozsáhlejší analýze.

4.4 Diskriminace mužů a sociální pedagogika

Jak spolu vlastně sociální pedagogika a diskriminace mužů souvisí?

Pokud prokážeme, že je ve společnosti jedna určitá skupina lidí znevýhodňována, měla by sociální pedagogika na tento jev reagovat, neboť jde o odvětví pedagogiky, zabývající se výchovným působením právě na sociálně znevýhodněné, či jinak podobně rizikové skupiny lidí. Jako aplikovaná společenská věda by měla sociální pedagogika pomáhat jak lidem ohroženým určitým znevýhodněním ve společnosti, tedy má zde mít preventivní funkci, tak také lidem, kteří již se svým zařazením do společnosti mají reálný problém. Měli bychom se tedy snažit o těchto tématech hovořit, a tím předcházet vzniku diskriminačního chování ve společnosti.

Jestliže například v některých domácnostech, či společenských skupinách dochází k násilí na mužích – a ve skutečnosti tyto případy již několikrát popsány byly, mohou nejen tito „postižení“ muži situaci vnímat jako širší společenský problém, mohou jej sami začít řešit, mluvit o něm v médiích, lobovat a zasazovat se např. o vybudování center pro muže v nouzi apod. Komunikací o daném problému, se tento problém nejen pojmenuje, ale také se předchází jeho dalšímu šíření ve společnosti.

Jak je uvedeno výše, faktory, které mohou diskriminaci mužů v určitých situacích podmiňovat, na ně působí již od narození. Jednak v rámci výchovného působení uvnitř rodiny na podkladě genderových stereotypů a očekávání, později pak při kontaktu se školním prostředím, dětským kolektivem, vyučujícími. Zde hrají zásadní roli právě pedagogičtí pracovníci a pracovnice, jejichž přístup k dětem a mladým lidem by měl být genderově citlivý. Pedagogové mají na utváření osobnosti člověka zásadní vliv a měli

by být těmi, kdo se proti společenské diskriminaci - a to nejen na základě pohlaví, jednoznačně vymezí a nasměruje dítě nebo dospívajícího k antidiskriminačnímu chování a rovnému přístupu k druhým lidem. Setkáváme – li se ve svém okolí s jakoukoliv diskriminací, jako formou společenského znevýhodnění nebo útlaku na podkladě příslušnosti k nějaké skupině, můžeme na tento problém nejen upozornit, ale také jej účinně řešit, vzhledem k tomu, že sociální pedagogika souvisí s oblastmi práva, sociologie, filozofie, ekonomie apod., pomocí kterých lze proti diskriminaci účinně bojovat a v našem případě tak můžeme významně přispět k zajištění rovných podmínek pro obě pohlaví. Jestliže jedním z cílů sociální pedagogiky je minimalizovat rozpory mezi jedincem a společností, pak potlačením projevů diskriminace mužů ve společnosti bude tento cíl naplněn.

Ve své bakalářské práci jsem uplatnila jak teoretický, tak praktický přístup v sociální pedagogice. V prvním případě jsem charakterizovala v teoretické rovině termín diskriminace, proč k ní ve společnosti dochází, jak se projevuje. Druhá, praktická část potom spočívá v dotazníkovém výzkumu. Pokud chci jako učitelka předškolních dětí předcházet diskriminačnímu chování, které se už v tomto raném dětství může projevovat, musím začít sama u sebe a učit své malé svěřence a svěřenkyně tomu, že všichni lidé jsou si rovni a že předem někoho znevýhodňovat nebo odsuzovat na základě jeho příslušnosti k například určitému pohlaví není správné. Budu ráda, pokud se moje snažení nemine účinkem, a děti se budou i ve svém dalším životě ke svému okolí chovat korektně, tedy bez projevů jakékoliv diskriminace.

ZÁVĚR

Záměrem a cílem mé bakalářské práce bylo porozumění tomu, co diskriminace vlastně představuje, jak je ostatními vnímána, zdali si ji lidé vůbec připouští a pokud ano, tak kde ji pociťují nejvíce. Proto jsem se hned na začátku věnovala terminologii výrazů, které souvisí s tématem a objevují se v celém rozsahu práce a uvádí tak i neznalého/lou čtenáře/ku do problému. Následující část seznamuje čtenáře s organizacemi, které se útlakem mužů zabývají. Byla jsem velmi překvapena, kolik lidí a subjektů nerovné postavení mužů v České republice aktivně řeší a na jakých úrovních, byť by se o kvalitě některých z nich dalo oprávněně pochybovat. Je tedy zřejmé, že část mužů si uvědomuje, že v určitých situacích je jejich mužské pohlaví může stavět do nevýhody, že je potřeba nebýt v tomto směru pasivní, začít jednat, obrátit se na média, informovat veřejnost. Česká společnost se stejně jako každá jiná neustále vyvíjí. Zatímco před třiceti lety byly role v rodině a společnosti striktně dány, dnes se proměňují. To, co bylo v době našich rodičů nemyslitelné, je dnes buď běžné nebo alespoň částí populace přijímáno jako norma. Pokud tedy ženy bojovaly za svá práva před více než sto lety s nepochopením, dnes je již spousta jejich požadavků vyslyšena, prosazena a brána jako normální. Proč by to tak nemohlo být i u mužů, jejichž problémy se v tomto směru zdají být relevantní – čekají snad muži rovněž na svoji emancipaci?

Pro hlubší porozumění příčinám diskriminace mužského pohlaví, jsem rozvedla standardní teorie související s feminismem či genderovými studií, které se přímo dotýkají chápání mužského a ženského světa. Načrtla jsem oblasti, ve kterých se domnívám, že diskriminace mužů hrozí a lze se s ní setkat v každodenním životě. Tato témata se objevují i v poslední části práce – výzkumu, ale v jiné perspektivě. Zde se nejedná o názory celé populace, ale pouze její dotazované části na otázku ne/porušování mužských práv, a to nejdříve na celkové úrovni a poté zúženě jen na jednu – vytipovanou oblast diskriminace. Tou je konkrétně trh práce a muži v profesích, které jsou zpravidla zasvěceny ženám. I zde je potřeba se zamyslet nad tím, jestli tito učitelé ve školkách a jeslích a muži zaměstnaní jako zdravotní sestry mají zkušenost s diskriminací ve svém zaměstnání a zda jsou ochotni si ji připustit. Ačkoliv z výzkumu vyplývá, že dotazovaný vzorek naší populace diskriminaci mužů na přímý dotaz nepozoruje, je patrné, že v jinak položených otázkách není přesvědčení o neohroženosti mužů diskriminací až tolik jednoznačné.

Nepochybně by bylo zajímavé v dalších výzkumech na toto téma i rozšířit pozornost směrem k ženám, zjistit názor žensko – právních organizací na diskriminaci mužů, objasnit postoje žen vůči svým kolegům ve feminizovaných oborech a následně oba pohledy srovnat. Jako studentka sociální pedagogiky jsem se v závěru zabývala i rolí tohoto mladého oboru v kontextu s tématem této práce.

Přestože nelze říci, že jsem našla odpovědi na všechny nastolené otázky, podařilo se mi, doufám, téma prvotně uchopit, pojmenovat a rozvést jeho souvislosti a v praktické části dospět k zajímavým výsledkům na základě dotazníkového výzkumu.

RESUMÉ

Tato bakalářská práce se zaměřuje na diskriminaci mužů. Klade si za cíl definovat diskriminaci mužů v České republice jako společenský jev, pojmenovat jeho možné příčiny, dotknout se s ním souvisejících témat a problémů. Práce obsahuje teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zabývá základní terminologií daného tématu, přehledem veřejně činných organizací a sdružení, které se zabývají některými typickými problémy mužů ve vztahu ke společnosti jako např. svěřeni dítěte do péče, muži na trhu práce, domácí násilí a další. Nepřehlédnutelnou roli v tomto tématu hrají klasické feministické teorie a problematika genderu, které s tématem jednoznačně souvisí.

Praktickou část mé bakalářské práce představuje dotazníkový výzkum, zjišťující nejprve celkový pohled dotazovaných na diskriminaci mužů v naší společnosti. Výsledky ukazují, že tento problém je společností považován za spíše marginální. Ve druhé části se výzkum vztahuje k jedné konkrétní oblasti možného nerovného postavení mužů, kterým je trh práce. Respondenty jsou muži na pozicích zdravotních sester v nemocnicích a učitelů v mateřských školách. Ani zde odpovědi dotazovaných mužů nepotvrzují pocit diskriminace.

Závěr práce hledá možné příčiny těchto výsledků, návrhy k dalšímu možnému směřování výzkumu v této oblasti a souvislosti s oborem sociální pedagogika.

SUMMARY

This bachelor thesis focuses on mens' discrimination. Its goal is to define mens' discrimination in the Czech republic as a social phenomenon, name its possible causes and touch related topics and problems. The thesis consists of a theoretical and a practical part. The theoretical part deals with a basic terminology of the topic and provides an overview of organizations and groups interested in typical men problems in a society, e.g. svěřeni do péče to teda fakt nevím, men on the job market, domestic violence and others. The thesis uses classical feminist and gender theories as its theoretical background.

The enquiry first presents a general attitude of the respondents to the topic of mens' discrimination. The results show that this problem is considered marginal by the society.

The second part of the enquiry is devoted to a specific area of a possible discrimination – the job market. Men in the positions of nurses and kindergarten teachers form the respondents. According to the enquiry the respondents do not feel discriminated as well.

The conclusion of the thesis tries to find possible root causes of these results, relations to social pedagogics and proposes the focus of the further research in this area.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

- BADINTER, Élisabeth. *XY: o mužské identitě*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2005, 266 s. ISBN 80-7185-727-0.
- Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006, 108 s. ISBN 80-7254-914-6.
- EISLER, Riane Tennenhaus. *Číže a meč, agrese a láska aneb Žena a muž v průběhu staletí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995, 329 s. ISBN 80-7106-095-x.
- Gender ve škole: příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách*. Vyd. 1. Praha: Otevřená společnost, 2005, 191 s. ISBN 80-903331-2-5.
- HAUSMANN, Josef. *Základy mužského šovinismu*. 16. vyd. Ústí nad Labem: Reneco, 2010, 98 s. ISBN 978-80-86563-26-8.
- KARSTEN, Hartmut. *Ženy - muži: [genderové role, jejich původ a vývoj]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, 183 s. ISBN 80-7367-145-x.
- KOMÁREK, Stanislav. *Muž jako evoluční inovace?: eseje o maskulinitě, její etologii, životních strategiích a proměnách*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2012. 262 s. ISBN 978-80-200-2086-4.
- KRAUS, Blahoslav., SÝKORA, Petr. *Sociální pedagogika I*. Brno: IMS, 2009.
- KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov, studentské vydání A-Ž*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007, 879 s. ISBN 978-80-14150-3.
- KUBÍČEK, Vladimír. *Penis: rádce nejen pro muže*. Vyd. 1. Praha: Smart Press, 2006, 146 s. ISBN 80-903642-1-7.
- LIŠKOVÁ, Kateřina a Jana TESAŘOVÁ. *Ženská práva jsou lidská práva: sborník přednášek ze semináře*. Brno: Nesehnutí, 2002, 173 s. ISBN 80-903228-0-8.
- RADVAN, Eduard, VAVŘÍK, Michal. *Metodika psaní odborného textu a výzkumu v sociálních vědách*. Brno: 2009. Institut mezioborových studií.
- VÁCLAVÍK, Karel. *Praktický slovník cizích slov*. V Praze: XYZ, 2011, 461 s. ISBN 978-80-7388-543-4.
- VALDROVÁ, Jana. *Abc feminismu*. Brno: Nesehnutí, 2004, 232 s. ISBN 80-903228-3-2.
- VĚŠÍNOVÁ, Eva a Hana MAŘÍKOVÁ. *Společnost žen a mužů z aspektu gender: [sborník studií vzniklých na základě semináře Společnost, ženy a muži z aspektu gender pořádaného Nadací Open Society Fund Praha]*. Praha: Open Society Fund, 1999, 171 s.
- ZOJA, Luigi. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Prostor, 2005, 306 s. ISBN 80-7260-145-8.

Právní prameny:

Předpis č. 198/2009 Sb. Zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů

Zákon 135/2006 Sb. (Institut vykázání)

Jiné:

ČSN 736056

Internetové odkazy:

www.equal.cr.cz

[http://ekonomika.idnes.cz/ceske-drahy-zkusebne-nasadily-vagony-jen-pro-zeny-fvn-
/ekonomika.aspx?c=A120204_1727561_ekonomika_zep](http://ekonomika.idnes.cz/ceske-drahy-zkusebne-nasadily-vagony-jen-pro-zeny-fvn-/ekonomika.aspx?c=A120204_1727561_ekonomika_zep)

<http://www.mpsv.cz/cs/12162>

<http://www.nasilinamuzich.cz>

www.platy.cz

<http://rodic.wz.cz/rozvod.htm>

www.rovnesance.cz

[http://zpravy.ihned.cz/c1-52064350-v-cesku-poprve-miri-dite-do-pestounske-pece-
homosexualniho-paru](http://zpravy.ihned.cz/c1-52064350-v-cesku-poprve-miri-dite-do-pestounske-pece-homosexualniho-paru)

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1. Prioritní svěřování dítěte do péče. (zdroj: <http://rodic.wz.cz/rozvod.htm>).

Rok	Celkem dětí	Matce	Otci	Stříd./Spol.	Jiné osobě
1998	31921	29798	2123	0	?
2000	28326	25905	1884	537	?
2004	33513	30425	1959	453	676
2005	30891	27883	1874	536	598
2006	31574	28400	1818	679	677
2008	27034	22898	2325	1541	270

SEZNAM PŘÍLOH

Přílohy:

Příloha č. 1 – Dotazník: Dochází v naší společnosti k diskriminaci mužů?

Příloha č. 2 - Dotazník: Cítíte se být ve své profesi „zdravotní sestra“ diskriminován?

Příloha č. 3 - Dotazník: Cítíte se být ve své profesi učitel v mateřské škole nebo jeslích diskriminován?

PŘÍLOHA Č. 1- DOTAZNÍK: DOCHÁZÍ V NAŠÍ SPOLEČNOSTI K DISKRIMINACI MUŽŮ?

Dochází v naší společnosti k diskriminaci mužů?

Pohlaví: muž - žena

Věk:

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

Stav: _____ Bydlím: na vesnici - ve městě

1. Myslíte si, že jsou muži v naší společnosti diskriminováni?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

2. Pokud jsou diskriminováni, tak v jakých oblastech života?

- a) platové podmínky
- b) svěření dítěte do péče po rozvodu
- c) trh práce
- d) v politické aktivitě

další .....

3. Znáte přímo ve svém okolí či z vlastní zkušenosti projevy diskriminace vůči mužům?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

4. Je vaším názorem tvrzení, že muž má vydělávat peníze a žena se pečovat o rodinu?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

Proč.....

5. muži: Jste ochoten být s dítětem doma na mateřské?

ženy: Myslíte si, že by muži měli být s dětmi na mateřské?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

Proč.....

6. Zdají se vám mzdy mužů a žen vyrovnané?

- a) platy jsou stejné
- b) muži mají nižší mzdu
- c) ženy mají nižší mzdu

7. Souhlasíte s tím, že kariérní postup některých žen může přispívat ke snížení porodnosti?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

8. Jaký věk považujete za ideální pro založení rodiny?

- a) od 18 let
- b) 19 – 26 let

- c) 27 – 30 let
- d) 30 – 35 let
- e) 35 let a výše

9. Preferujete své osobní zájmy před rodinou/partnerem/kou?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

10. Souhlasíte se svěřením dětí do péče otce po rozvodu?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

11. Je vám blízké tvrzení, že se o dítě lépe postará matka?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

Proč.....

12. Je podle vás institut manželství v dnešní době přežitkem?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

Proč.....

13. Souhlasíte se zavedením registrovaného partnerství?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

Proč

.....

14. Je podle vás vhodné, aby registrované páry mohly adoptovat či vychovávat děti?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

Proč

.....

15. Je pro vás snáze přijatelný model dvou registrovaných žen než dvou mužů - partnerů?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

Proč

.....

16. Měli by si partneři doma dělit práci na půl?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

17. Myslíte si, že pracovní trh se vychází vstříc rodičům s dětmi?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

18. Patří na trh práce učitelé ve školkách, muži - zdravotní sestry, sekretáři, ...?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

19. Je podle vás uchazečka o nové zaměstnání většinou v nevýhodě, pokud má malé dítě (dětí)?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

20. Líbí se vám zavedení kupé a parkovacích míst vymezených pouze ženám?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

21. Považujete fakt, že většina mužů o sobě a svých problémech nehovoří, za problémy z toho vyplývající?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

22. Myslíte si, že je potřeba pomáhat mužům při případném nedodržování jejich práv?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne
- e) poradí si sami

23. Zdá se vám, že se žensko - právní organizace zabývají dostatečně i právy mužů?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

24. Považujete proměnu partnerských vztahů mezi lidmi a změny s tím souvisejících za pozitivní?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

25. Jsou podle vašeho názoru kladeny v dnešní době na muže větší požadavky?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

26. Zastáváte názor, že sexuální obtěžování mužů je nesmysl?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

27. Myslíte si, že jsou velké rozdíly mezi ženami a muži (mentální, fyzické, emocionální)?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

28. Znáte knihu Josefa Hausmanna „Základy mužského šovinismu“ a pokud ano, ztotožňujete se s tvrzeními v knize uvedenými?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

29. Souhlasíte s tvrzením, že emancipace žen mohla přispět k oslabení postavení mužů?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

Proč.....

30. Znáte nebo jste někdy slyšeli, či navštívili nějaké organizace, které se zabývají mužskými právy?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím / neznám

Pokud ano, uveďte prosím konkrétní instituci

.....

31. Je podle vás možné, že dochází i k násilí na mužích?

- a) ano

- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

Pokud souhlasíte, uveďte formu násilí

Fyzické násilí

Psychické násilí

Sociální násilí

Jiný typ.....

32. Myslíte si, že pokud se děje násilí na mužích, mají se muži - oběti kam obrátit a situace je dostatečně řešena?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) nevím

33. Máte pozitivní vztah k termínům jako např. feminismus, emancipace, ženská práva?

- a) ano
- b) ne
- c) neznám

34. Máte pozitivní vztah k termínům jako např. maskulinismus, šovinismus, práva mužů?

- d) ano
- e) ne
- f) neznám

35. Domníváte se, že existují vysloveně mužské a ženské role?

- a) ano
- b) ne

Uveďte příklady: mužské role .....

ženské role .....

Děkuji za váš čas nad vyplněním vyplnění dotazníku.

PŘÍLOHA Č. 2 – DOTAZNÍK: CÍTÍTE SE BÝT VE SVÉ PROFESI „ZDRAVOTNÍ SESTRA“ DISKRIMINOVÁN?

Dobrý den,

Pro svoji bakalářskou práci „Diskriminace mužů“ shromažďuji data od mužů - respondentů ve femizovaných oborech. Prosím Vás o vyplnění tohoto krátkého dotazníku, své odpovědi můžete i rozvést. Vaše data jsou anonymní a slouží pouze pro výzkum mé bakalářské práce.

Děkuji, Lucie Šebelová, studující Univerzitu Tomáše Bati ve Zlíně.

Cítíte se být ve své profesi „zdravotní sestra“ diskriminován?

křestní jméno:

věk:

1. Máte rád svou profesi?

.....
.....

2. Cítíte se v profesi „zdravotní sestra“ jako muž dobře?

.....
.....

3. Cítíte se být diskriminován? V čem?

.....
.....

4. Domníváte se, že máte stejné platové podmínky jako Vaše kolegyně?

.....
.....

5. Domníváte se, že máte podmínky k výkonu Vašeho povolání stejně jako Vaše kolegyně?

.....
.....

6. Má Vaše pracovní zařazení název „Zdravotní sestra“, a pokud ano, vadí Vám to?

.....
.....

7. Jak si myslíte, že lidé kolem Vás vnímají Vaši profesi?

.....
.....

8. Liší se podle Vás nějak přístup pacientů/tek k Vám a k Vaším kolegyním?

.....
.....

Prostor pro Vaše další poznámky nebo připomínky:

.....
.....
.....
.....
.....

PŘÍLOHA Č. 3 – DOTAZNÍK: CÍTÍTE SE BÝT VE SVÉ PROFESI UČITEL V MATEŘSKÉ ŠKOLE NEBO JESLÍCH DISKRIMINOVÁN?

Dobrý den,

Pro svoji bakalářskou práci „Diskriminace mužů“ shromažďuji data od mužů - respondentů ve femizovaných oborech. Prosím Vás o vyplnění tohoto krátkého dotazníku, své odpovědi můžete i rozvést. Vaše data jsou anonymní a slouží pouze pro výzkum mé bakalářské práce.

Děkuji, Lucie Šebelová, studující Univerzitu Tomáše Bati ve Zlíně.

Cítíte se být ve své profesi učitel v mateřské škole nebo jeslích diskriminován?

křestní jméno:

věk:

1. Máte rád svou profesi?

.....
.....

2. Cítíte se v profesi učitel v mateřské škole jako muž dobře?

.....
.....

3. Cítíte se být diskriminován? Pokud ano, v čem?

.....
.....

4. Domníváte se, že máte stejné platové podmínky jako Vaše kolegyně?

.....
.....

5. Domníváte se, že máte podmínky k výkonu Vašeho povolání stejné jako Vaše kolegyně?

.....
.....

6. Jak si myslíte, že lidé kolem Vás vnímají Vaši profesi?

.....
.....

7. Liší se podle Vás nějak přístup rodičů dětí i dětí samotných k Vám a k Vaším kolegyním?

.....
.....

Prostor pro Vaše další poznámky nebo připomínky:

.....
.....
.....
.....